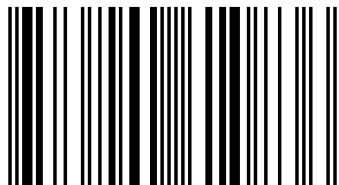

Кролівництво в Україні

Кролівництво – одна з найприбутковіших галузей тваринництва, яка відіграє значну роль в забезпеченні людства продовольством та хутровими виробами, а кролятина за хімічним складом і харчовими властивостями перевищує м'ясо інших видів с/г тварин. Зокрема, білок кролячого м'яса засвоюється організмом людини на 90 %, тоді як яловичини – близько 60%. За своїми біологічними показниками кролі відрізняються не лише багатоплідністю але і високою скоростиглістю. Так, у кроленят за перші 4 місяці життя маса тіла може збільшуватись у 50 разів. При добре організованій справі і спланованому циклі відтворення, утримання чотирьох-п'яти кролиць протягом року дає можливість отримати кроликів, від яких можна мати чотири центнери м'ясної продукції і до двохсот шкурок. Але для того, щоб займатися розведенням кролів необхідно опанувати теоретичними знаннями. У книзі викладено літературні дані та приведені власні дослідження з питань біологічних особливостей, відтворення, годівлі, утримання і племінної роботи в кролівництві. Проаналізовано сучасний стан кролівництва в Україні та за кордоном, запропоновано основні заходи виведення галузі кролівництва з кризового стану.

Книгу підготовлено в Черкаській дослідній станції біоресурсів – головній установі Національної академії аграрних наук України з координації наукових досліджень у кролівництві та звірівництві. Автори висловлюють подяку співробітникам станції: Є. Шевченку, О. Гавришу, Ю. Сотніченко та В. Михно за допомогу в підготовці матеріалів при написанні книги.

978-620-0-61083-6

Globe
EDIT

Кролівництво в Україні.

Globe
EDIT

Михайло Башенко · Олексій Гончар · Олександр Бойко

Кролівництво в Україні

Приведено власні дослідження та викладено літературні дані з питань розведення і годівлі кролів

**Михайло Бащенко
Олексій Гончар
Олександр Бойко**

Кролівництво в Україні

**Михайло Бащенко
Олексій Гончар
Олександр Бойко**

Кролівництво в Україні

**Приведено власні дослідження та викладено
Літературні дані з питань розведення і годівлі
кролів**

GlobeEdit

Imprint

Any brand names and product names mentioned in this book are subject to trademark, brand or patent protection and are trademarks or registered trademarks of their respective holders. The use of brand names, product names, common names, trade names, product descriptions etc. even without a particular marking in this work is in no way to be construed to mean that such names may be regarded as unrestricted in respect of trademark and brand protection legislation and could thus be used by anyone.

Cover image: www.ingimage.com

Publisher:

GlobeEdit

is a trademark of

International Book Market Service Ltd., member of OmniScriptum Publishing Group

17 Meldrum Street, Beau Bassin 71504, Mauritius

Printed at: see last page

ISBN: 978-620-0-61083-6

Copyright © Михайло Бащенко, Олексій Гончар, Олександр Бойко

Copyright © 2020 International Book Market Service Ltd., member of
OmniScriptum Publishing Group

NLY

**Національна академія аграрних наук України
Черкаська дослідна станція біоресурсів**

М.І. Бащенко, О.Ф. Гончар, О.В. Бойко

Кролівництво в Україні

Черкаси-2020

УДК 636.934.92.082.4.083.084.

ББК 47.1

Б 65

Бащенко М. І., Гончар О. Ф., Бойко О.В. Кролівництво в Україні. Монографія. - Черкаси: Черкаська дослідна станція біоресурсів НААН, 2020. – 219 с.

У книзі викладено літературні дані та приведено власні дослідження з питань біологічних особливостей, відтворення, годівлі, утримання і племінної роботи в кролівництві. Проаналізовано сучасний стан кролівництва в Україні та за кордоном, запропоновано основні заходи виведення галузі кролівництва з кризового стану.

Для науковців, викладачів, аспірантів та студентів зооветеринарного профілю, зооветспеціалістів, керівників кролегосподарств, а також кролівників-аматорів.

Розглянуто, схвалено та рекомендовано до видання на засіданні вченої ради Черкаської дослідної станції біоресурсів НААН протокол № 4 від 16 червня 2020 р.

Рецензенти:

Г.А. Коцюбенко – доктор сільськогосподарських наук, доцент кафедри птахівництва, якості та безпечності продукції Миколаївського державного аграрного університету

Б. Т. Стегній – академік НААН, доктор ветеринарних наук, професор, директор Інституту експериментальної та клінічної ветеринарної медицини, ННЦ.

В. В. Мирось – доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри тваринництва Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва.

УДК 636.934.92.082.4.083.084.

© Черкаська дослідна станція біоресурсів НААН, 2020

ISBN 978-620-0-61083-6

ЗМІСТ

Перелік термінів та скорочень	5
Вступ	7
Розділ 1. Особливості розвитку кролівництва в Україні і за кордоном	9
Розділ 2 Доместикація кролів	19
Розділ 3 Відтворення у кролівництві	21
3. 1. Особливості статевого циклу кролів. Догляд за самками.	21
3.2. Окрол самок	28
3.3. Ріст і розвиток кроленят	31
3.4. Молочність і лактація самиць кролів	34
3.5. Соціальна поведінка молодняка кролів	38
Розділ 4 Особливості годівлі кролів	41
4.1. Види кормів	41
4.1.1. Зелені і соковиті корми	41
4.1.2. Грубі корми	44
4.1.3. Концентровані корми	44
4.1.4. Корми тваринного походження	45
4.1.5. Мішанки	46
4.1.6. Поживні речовини	46
4.1.7 Структурна клітковина в годівлі кролів	48
4.1.8. Вода	49
4.1.9. Мінеральні добавки	50
4.1.10. Вітаміни	51
4.1.11. Ферменти, пробіотики	53
4.2. Особливості годівлі різних статеві-вікових груп кролів	55
4.2.1 Годівля сукрільних і лактуючих самок	55
4.2.2. Годівля молодняка	56
4.2.3. Відгодівля кролів	59
4.3. Підготовка кормів до згодовування	60
4.4. Режим годівлі кролів	61
4.5. Норми годівлі	61
4.6. Основи складання раціону для годівлі кролів	61
4.7. Типові помилки, які допускаються при годівлі кролів	63
Розділ 5 Утримання кролів	64
5.1. Історія розвитку системи утримання кролів	64
5.2. Сучасні системи утримання кролів	65
5.2.1. Зовнішньо-кліткове утримання	66
5.2.2. Інвентар для утримання кролів	72
5.2.3. Шедове утримання	77
5.2.4. Особливості мікроклімату для утримання кролів	81
5.2.5. Утримання кролів в сучасних промислових комплексах	82
5.2.6. Проектування і побудова кролеферм промислового типу за кордоном	87
5.2.7. Система утримання кролів за академіком Михайловим (акселеративне кролівництво)	88
5.2.8. Організація праці на кролефермі	90
5.2.9. Виробничий календар у кролівництві	91

5.3. Особливості утримання кролів в країнах Європейського союзу	92
5.4. Особливості ведення кролівництва у Китаї	98
Розділ 6 Племінна робота і розведення кролів	101
6.1. Племінний та зоотехнічний облік в кролівництві	101
6.2. Бонітування кролів	104
6.3. Екстер`єр і конституція кролів	105
6.4. Генетичні особливості забарвлення кролів	108
6.5. Методи розведення	111
6.6. Добір і підбір у кролівництві	114
6.7. Ремонт стада кролів	119
6.8. Терміни племінного використання	120
6.9. Ведення селекції в кролівництві	120
6.10. Використання селекційних індексів у кролівництві	122
6.11. Селекційно-генетична оцінка кролів із використанням ДНК-технологій	124
6.12. Використання автоматизованих баз даних та комп'ютеризація племінного обліку в кролівництві	125
Розділ 7 Породи кролів	128
7.1. Породи кролів, які розводять в Україні	128
7.2. Деякі породи кролів, які розводять за кордоном	145
7.3. Значення породи в кролівництві	146
7.4. Вибір породи кролів	146
Розділ 8 Біотехнологія у кролівництві	147
8.1. Штучне осіменіння кролів	147
8.2. Суперовуляція	153
8.3. Трансплантація ембріонів у кролівництві	153
8.4. Клонування та трансгенез кролів	155
Розділ 9 Продукція кролівництва	158
9.1. Забій кролів	158
9.2. Зняття шкурок з кролів	160
9.3. Механізація процесу забою кролів	161
9.4. М'ясна продуктивність кролів	163
9.5. Особливості м'яса кролів	164
9.6. Фактори, що впливають на м'ясну продуктивність	168
9.7. Молочна продуктивність кролів	170
9.8. Линька кролів та мінливість волосяного покриву	171
9.9. Визначення густини волосяного покриву	173
9.10. Обробка шкурок кролів	177
9.11. Фарбування шкурок кролів	181
9.12. Імітація шкурок кролів під цінні хутра звірів	182
9.13. Обробка пуху кролів	182
9.14. Кролячий пух і вироби з нього	183
9.15. Побічна продукція кролівництва	184
9.16. Прийом і реалізація продукції кролівництва	186
Основні заходи виходу кролівництва з кризового стану	187
Додатки	189
Список використаної літератури	209

ПЕРЕЛІК ТЕРМІНІВ ТА СКОРОЧЕНЬ

Алелі – різні форми одного і того ж гена, розташовані в однакових ділянках (локусах) гомологічних хромосом, які визначають варіанти прояву однієї і тієї ж ознаки.

Біотехнологія – (грец. bios – життя, techne — мистецтво, майстерність і logos — слово, навчання) — використання живих організмів і біологічних процесів у виробництві.

Бонітування – (лат. bonitas — доброякісність) – визначення племінної цінності шляхом комплексної оцінки по породності, розвитку, продуктивності та іншими показниками.

Добір – відокремлення найбільш цінних по племінним якостям тварин для розмноження.

Ген — (грец. genos – рід, походження) – елементарна одиниця спадковості, яка містить інформацію про первинну структуру білка. Сукупність усіх генів організму утворює генотип.

Гетерозис – (грец. heteroiosis — зміна, перетворення) – підвищення у гібридів першого покоління рівня плодючості, продуктивності та інших показників.

Гніздо – група тварин одного приплоду (у кролів в середньому 6-8 кроленят від однієї самки).

Доместикація – (лат. domesticus – домашній) – процес одомашнення (зміни) диких тварин, при якому вони протягом багатьох поколінь утримуються людиною генетично ізольованими від дикої форми, що супроводиться виникненням у них нових ознак.

Дезінсекція – (франц. dés – знищення, видалення; лат. insectum – комаха) – комплекс заходів, направлених на знищення комах.

Дезінфекція – (франц. dés – знищення, видалення; лат. infectio – зараження) – комплекс заходів, спрямований на знищення у зовнішньому середовищі збудників захворювань.

Дератизація – (франц. dés – знищення, видалення; <rat – пацюк) – комплекс заходів, направлених на знищення гризунів.

Еструс – (грець. oistros – пристрасть, лютість) – сукупність морфологічних і фізіологічних змін у статевих органах та психофізіологічних змін у поведінці самок ссавців у період статевого збудження, що передує паруванню, коли зрілий фолікул в яєчнику овулює при спарюванні тварин.

Екстер`єр – (франц. extérieur – зовнішній) – зовнішній вигляд, форми тіла, обумовлені конституційними особливостями організму, спадковістю і зовнішнім середовищем.

Запліднення – процес злиття гаплоїдних (n) статевих клітин кролів, або гамет, що призводить до утворення диплоїдної (2n) клітини (зиготи).

Інбридинг (англ. in – всередині; breed – розводити) парування споріднених між собою тварин.

Інтер`єр – (франц. intérieur – внутрішній) – комплекс фізіологічних, морфологічних і біохімічних параметрів організму, пов`язаний з їх конституцією, продуктивністю та племінними якостями.

Копрофагія – (грец. κόπρος – гній, фекалії; φάγειν – їсти) – процес поїдання тваринами власного калу.

Конституція (лат. constitutio – встановлення) особливості будови тіла, сукупність фізіолого-біохімічних показників тварин, які впливають на їх життєдіяльність та продуктивність.

Крос – (англ. cross – пересікати) запланований підбір самців кролів однієї лінії з самками іншої.

Лактація – (лат. lactare – мати молоко, годувати молоком) – утворення і виділення молока молочною залозою; період, протягом якого відбувається таке виділення молока.

ЛГ – лютенізуючий гормон.

Лінія – група високопродуктивних тварин, що мають спільні ознаки продуктивності та походять від одного самця.

Мездра – нижній шар шкіри (підшкірна клітковина).

Основна самка – повнозріла самка, що є в наявності на початок виробничого року.

Окрол – пологи у кролів.

Підбір – система заходів для парування особин (самців і самок) з метою отримання від них потомків з високими продуктивними і племінними якостями.

Популяція – (лат. populus – народ) вид тварин, які характеризуються певними властивостями, місцезнаходженням і пристосуванням до певних умов життя.

Постнатальний розвиток – (лат. post – після; natalis – той, що відноситься до народження) – розвиток тварин в інтервалі від народження до смерті.

Пробіотики – (грец. πρобиωτικά – для життя) – живі мікроорганізми, застосовані в адекватних кількостях, які мають оздоровчий ефект на організм тварин і відновлюють їхній мікробіоценоз (внутрішньо-кишкове існування бактерій в організмі тварин).

РК – рідинний коефіцієнт.

Розведення – система підбору та добору сільськогосподарських тварин. Розрізняють чистопородне розведення і різні форми схрещувань.

Статевий цикл – комплекс фізіологічних процесів, які проходять в організмі самки за період від однієї стадії збудження до наступної. Статевий цикл готує самку до плодоносіння і закінчується вагітністю.

Схрещування – підбір тварин, що належать до різних порід або видів з метою поліпшення існуючих або виведення нових порід.

Сукрільність – вагітність крільчих.

Трансплантація – (лат. transplantare – пересаджувати) метод прискореного відтворення високопродуктивних тварин шляхом отримання і переносу одного або декількох ембріонів від високоцінних тварин (донорів) менш цінним тваринам (реципієнтам).

ВСТУП

Кролівництво – одна з найприбутковіших галузей тваринництва, яка відіграє значну роль в забезпеченні людства продовольством та хутровими виробами.

Завдання кролівництва як галузі полягає у розведенні кролів для отримання цінного хутра, пуху та м'яса. Кролі, займаючи свою нішу серед інших домашніх тварин, завдяки інтенсивності росту завжди виручали громадян, особливо в дні лихоліття. У найближчі роки за прогнозом міжнародної організації з продовольства при ООН, м'ясо кролів займатиме значне місце у харчуванні людини. Таке прогнозування ґрунтується на гострому дефіциті тваринного білка в раціоні населення світу, а кролятина за хімічним складом і харчовими властивостями перевищує м'ясо інших видів с/г тварин. Воно характеризується високим вмістом повноцінного білка, містить вітаміни, мінеральні речовини, має низьку калорійність. Білок кролячого м'яса засвоюється організмом на 90 %, тоді як яловичини – близько 60%. Крім того слід зазначити високий коефіцієнт конверсії кормів (ККК) 3,0 - 3,8 кг корму на вирощування одного кілограма живої маси кролятини, або 5 кг корму на один кілограм живої маси з врахуванням частки самки (матері) та самця (батька).

Це найбільш багатоплідні сільськогосподарські тварини. Протягом року від дорослої самки можна отримати 4-6 окролів, в кожному з яких зазвичай буває по 6-8 кроленят. Окремі продуктивні самки приносять по 12-15 і більше кроленят за один окрол. За своїми біологічними показниками кролі відрізняються не лише багатоплідністю але і високою скоростиглістю. Так, у кроленят за перші 4 місяці життя маса тіла може збільшуватись у 50 разів. При добре організованій справі і спланованому циклі відтворення, утримуючи 3-5 самок можна забезпечити себе протягом року дієтичним м'ясом. А шкурки кролів можуть бути додатковим джерелом збільшення бюджету сім'ї.

Шкурки кролів широко використовують для пошиття дешевих хутрових виробів у натуральному вигляді, або імітують під хутро цінних видів звірів, що значно знижує собівартість виробництва їх м'яса. Такі вироби з хутра кролів як шуби, шапки –поширені в побуті. Вони легкі, красиві, мають хороші показники теплоізоляції. Шкурки, які не використовуються для виробництва хутра, завдяки своїй легкості і міцності, після зняття з неї шерсті використовують для виробництва замші, лайки, з яких виготовляють шкіргалантерейні вироби – рукавички, гаманці, жіночі сумочки тощо, а також для пошиття елегантного взуття. Дуже цінною сировиною є пух, який вискубують з кролів пухових порід за їх життя. В суміші з шовком кролячий пух використовують у текстильній промисловості для виробництва красивих тканин. Легка промисловість виробляє з пуху кролів жіночі і дитячі вироби.

Кролів використовують, як лабораторних тварин у медицині, ветеринарії, біології.

Швидкому відтворенню та подальшому розвитку галузі сприяють виняткові біологічні та господарсько-корисні особливості кролів. Це – висока плідність, скоростиглість, оплата кормів, невибагливість до умов утримання (клітки на подвір'ї, шеде, навіси, хліви), доступність догляду широких верств населення та ефективне використання поширеного асортименту поживних кормів (посівних, лугових, лісових) з мінімальною витратою високоцінних концентрованих кормів та інше.

Досвід багатьох країн показує, що при правильній організації виробництва кролівництво може бути прибутковою і високорентабельною галуззю. Проте, в останні роки кролівництво занепало через відсутність в першу чергу координуючих органів, а також низького рівня ведення племінної роботи, а особливо ветеринарного забезпечення.

Ринок м'яса кроля та м'ясних продуктів із крільчатини в Україні не сформований як такий по причині незначної кількості великих промислових ферм, а виробництво м'яса здійснюється переважно присадибними або дрібними фермерськими господарствами.

Виробництво м'яса кролів здебільше зосереджене у Лісостепу та Степу: Київській, Чернігівській, Черкаській, Полтавській, Сумській, Миколаївській, Кіровоградській областях.

Мінімальна потреба населення України в м'ясі кроля, при розрахунку 2,5 кг/рік на 1 людину складає 112,5 тис. тонн м'яса, а згідно даних Асоціації Укрм'ясо, у 2015 році в Україні було вироблено всього 29 тис. тонн м'яса кроля. За підрахунками спеціалістів, інтерес в Україні до кролівництва поступово відновлюється. Створюються кролеферми промислового типу, а також на їх базі окремі індивідуальні та фермерські господарства.

На сьогоднішній день ведеться пошук найбільш раціональних систем управління та організації праці, годівлі і селекції тварин, підвищення відтворювальної здатності, а тому матеріали, викладені в цій книзі, будуть корисні керівникам господарств, зооветеринарним спеціалістам, фермерам, власникам присадибних кролеферм. У ній знайдуть багато корисної інформації науковці, викладачі, аспіранти та студенти зооветеринарного профілю.

Книгу підготовлено колективом авторів під керівництвом доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка НААН М. І. Бащенко. Автори висловлюють щире подяку співробітникам Черкаської дослідної станції біоресурсів НААН О.М. Гавришу та Ю.М. Сотніченко за допомогу в підготовці матеріалів при написанні книги.

Автори будуть вдячні за відгуки на книгу та пропозиції щодо поліпшення висвітлення матеріалів по селекції, утриманню, годівлі та відтворенню кролів, які можна надіслати за адресою:

Черкаська дослідна станція біоресурсів НААН,
18036 м. Черкаси, вул. Пастерівська, 76 тел.: (0472) 31-40-54,
of.gonchar@gmail.com Наш сайт: <https://bioresurs.herokuapp.com/>

РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРОЛІВНИЦТВА В УКРАЇНІ І ЗА КОРДОНОМ

Світове виробництво м'яса кролів у 2018 році становило, близько, 2 млн тонн у рік. У найближчій перспективі м'ясо кролів займе вагоме місце в харчуванні людей всього світу. Швидкому відтворенню та подальшому розвитку галузі сприяють виняткові біологічні та господарсько-корисні особливості кролів. На м'ясо кролів майже не існує національних (релігійних) обмежень, як, наприклад, на свинину чи яловичину (іслам, індуїзм та інші релігії).

Аналіз світового виробництва кролятини свідчить, що провідне місце, близько, 850 тис. тонн, залишається за Китаєм (майже 60% від загального світового виробництва), Північною Кореєю (виробляється 12,1 %). Єгипет посідає третє місце й виробляє (4,6 %). Ці країни останніми роками інтенсивно нарощують виробництво кролятини. Навпаки – Італія, Іспанія, Франція, Чехія і Німеччина дещо знизили темпи виробництва м'яса кролятини, але це пояснюється перерозподілом ринку між країнами ЄС, такими як Греція, Угорщина, Болгарія й іншими, які останнім часом нарощують виробництво. Країнам ЄС, традиційним виробникам кролятини, які забезпечені м'ясом кролів згідно з нормами FAO, з ростом конкуренції доводиться знижувати темпи обсягів виробництва.

В Україні в роки найвищого розквіту галузі (1975-1985 р) щорічно вироблялось 120-165 тис. тонн кролятини і 30-45 млн. шкурок, а її частка в світовому виробництві кролятини досягала 8 відсотків.

У загальнодержавному обсязі виробництва м'яса на частку високо дієтичної кролятини припадало 8-10 %.

Кролівництво в Україні було досить прибутковою галуззю, адже цією справою займались понад 600 тис. кролівників.

У той же час, якщо сьогодні в нашій державі змогли належним чином налагодити масштабне промислове виробництво м'яса птиці, претендуючи на ринкові місця в ЄС, то стан кролівництва бажає бути кращим.

Україна знижує темпи виробництва в цій галузі, як і в інших галузях тваринництва, та посідає лише 10-місце у світовому виробництві кролятини. Частка виробництва становить вже менше одного відсотка, або 12,2 тис. тонн (табл. 1).

Упродовж 2018 року в країні було вирощено 21,0 тис. тонн у живій масі кролів - це різке зниження виробництва в порівнянні з довоєнним періодом 2000 – 2014 роками, коли відбувалася стабілізація виробництва (табл. 2).

Різкі темпи спаду виробництва кролятини в нашій державі, починаючи з 2014 року, можна пояснити як спадом економічного розвитку в цілому у зв'язку військовими діями, так і тимчасовою втратою частини окупованих територій. Стан виробництва звичайно ж не задовольняє мінімальні потреби населення України.

1. Світове виробництво м'яса кролів

Ранг	Країна	Обсяг виробництва, тис. тонн	Частка виробництва, %	1-річний приріст виробництва, %
1	Китай	849,15	59,50	+7,7
2	Північна Корея	172,68	12,10	+7,6
3	Єгипет	65,60	4,60	+0,9
4	Італія	54,35	3,80	-1,2
5	Іспанія	50,55	3,50	-6,5
6	Франція	48,40	3,40	-7,2
7	Чехія	39,69	2,80	-2,7
8	Німеччина	35,97	2,50	-9,1
9	Російська Федерація	18,19	1,30	+4,7
10	Україна	12,20	0,90	-8,3
11	Алжир	8,57	0,60	+1,4
12	Сьєрра-Леона	8,12	0,60	+1,3
13	Греція	6,49	0,50	+ 9,8
14	Угорщина	5,96	0,40	+ 6,8
15	Болгарія	5,43	0,40	+13,8

При нормі споживання кролятини 2 кг на душу населення в нашій країні фактично споживається в середньому 284 г. Для забезпечення потреби населення такою продукцією її обсяги виробництва повинні становити 84,0 тис. тонн на рік, тобто майже у сім разів більше нинішнього показника.

2. Вирощено кролів в Україні в живій масі, тис. тонн

Роки	Господарства усіх категорій	Сільськогосподарські підприємства	Господарства населення
1960	73.4	6.3	67.1
1970	79.9	0.7	79.2
1980	129.7	4.6	125.1
1990	60.5	0.7	59.8
1995	38.7	0.1	38.6
2000	27.8	0.0	27.8
2005	26,9	0,1	26,8
2010	27.2	0.5	26.7
2014	28.2	1.5	26.7
2018	22,2	1,2	21,0

Інший вид продукції кролівництва – шкурки, виробництво яких в останній час вважається нерентабельним (збитковим). Один кілограм, – а це в середньому п'ять висушених шкурок, коштує в межах 30 грн. Таким чином, багато кролівників, зокрема, і в потужних сільськогосподарських підприємствах, викидають шкурки на гній, що, в свою чергу, знижує рентабельність кролівництва загалом. Такий стан у великій мірі пов'язаний з економічною політикою Китаю, який був основним оптовим покупцем шкурок на міжнародному ринку й вартість яких була досить високою. Але останнім часом у Піднебесній значно підняли ставки митного збору на ввіз хутра до країни, зокрема, й кролячого, збільшивши державні субсидії виробникам продукції кролівництва та хутрового звірівництва. Цим пояснюється і стрімкий ріст виробництва кролятини в Китаї та їх низька ціна (3,1-4 \$ за кг). Для України це мало б бути добрим прикладом для наслідування.

У нашій країні загальна чисельність поголів'я кролів у господарствах усіх категорій власності становить 4,773 млн голів. На території розміщене воно не рівномірно. Так, найбільшими виробниками є господарства Київської, Житомирської і Вінницької областей, на долю яких припадає 1,443 млн. голів або 30,2 %. Найменші – в Рівненській, Херсонській і Луганській областях (всього 2,3%). До того ж у цих областях за останні п'ять років спостерігається й найінтенсивніше скорочення чисельності поголів'я кролів.

На сьогоднішній день особливої уваги потребують особисті селянські господарства, де виробляється 97,1 % кролятини: це й придбання кормів за оптимальними цінами, і ветеринарне забезпечення, а також виконання постанови Кабінету Міністрів про заборону забою тварин у господарствах приватного сектору, яка рано чи пізно вступить у дію, та багато інших.

У Черкаській дослідній станції біоресурсів НААН розроблено проект сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу на прикладі Черкаської області, в основу якого покладено надання послуг виробникам кролятини щодо придбання племінного поголів'я, забезпечення кормами, ветеринарно-санітарного обслуговування, створення забійних цехів, надання консультативних послуг. Однак для втілення проекту необхідна підтримка держави!

Дуже важливо організувати цей сектор галузі та спрямувати на збільшення обсягів виробництва. Крім того, вирощування кролів в особистих селянських господарствах підвищує рівень зайнятості населення на селі. Тому пропонуємо організувати одноосібні селянські господарства в сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи (СОК) (рис. 1.).

Сутність проекту полягає в створенні районних СОК, в кожному з яких буде кролеферма-репродуктор з маточним поголів'ям 120 і більше самок для забезпечення сімейних кролеферм племінним поголів'ям, а також сімейні кролеферми з поголів'ям 12 і більше самок, основним

завданням яких буде виробництво м'яса кролів та шкурок. Кожні 6–7 районних кооперативів об'єднуються в міжрайонний СОК.

Міжрайонний СОК повинен мати комбікований завод та забійний цех. репродукторів і приймання дачі повинна

Рис. 1. Модель створення сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу (СОК) з виробництва м'яса та шкурок кролів

Обласний СОК має здійснювати координацію діяльності міжрайонних кооперативів. Крім того, в обласному СОК повинен бути відділ маркетингу, який вивчатиме кон'юнктуру ринку та заключатиме довготермінові договори на реалізацію м'яса й шкурок кролів з установами торгівельної мережі, а також підприємствами легкої промисловості.

Однак для організації успішної роботи сімейних кролеферм та репродукторів потрібний зважений підхід. Найуразливіше місце кролівництва полягає в тому, що на перший погляд все в ньому дуже просто. Кролик притягує до себе багатьох людей, але сьогодні зрілими й стійкими кролівниками стає небагато людей. І на це є об'єктивні причини. Фахівці знають, що кролик - вельми специфічний об'єкт, чутливий до стресів, хвороб, до тонкощів технології. Адже недарма його успішно розводять, як правило, в цивілізованих країнах. Тому необхідно

правильно організувати технологію утримання кролів за сучасними європейськими зразками, а не липовою "акселерацією" за Михайловим. Фундаментальне значення має первинне комплектування стада міцними тваринами з благополучних господарств. Важливий правильний вибір породи, яка відповідатиме тій чи іншій технології утримання, та правильна організація збалансованої годівлі. Для цього необхідно організувати обласний (міжобласний) тренінговий центр розвитку СОК.

Мета створення - навчання та науково-методичний супровід галузі кролівництва в міжрайонних кооперативах з виробництва м'яса кролів.

Завдання тренінгового і практичного центру:

- надання консультативної і методичної допомоги в питаннях розведення та годівлі кролів членам кооперативів;
- проведення науково-практичних семінарів та навчань;
- впровадження новітніх розробок у галузі кролівництва та популяризація їх серед населення;
- проведення зоотехнічного та ветеринарного супроводу галузі кролівництва в районних кооперативах;
- координація діяльності кооперативів області в питаннях вирощування, годівлі, селекції й реалізації племінного молодняку та м'яса кролів.

При розробці програми СОК були використані: існуюча нормативно-правова база, зокрема, Постанова Кабінету Міністрів про заборону забою тварин у господарствах приватного сектору; Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію», прийнятий 17 липня 1997 року (469/97-ВР) із змінами, та відповідні нормативно-правові акти Президента України і Кабінету Міністрів України.

Насьогодні галузь кролівництва не має державної підтримки. Тому першочерговим завданням є невідкладна реалізація Концепції розвитку галузі, в якій висвітлені заходи щодо виведення кролівництва з кризового стану:

- створення індивідуальних та фермерських господарств з розведення кролів;
- створення кролеферм промислового та племінного типу;
- створення в кожному районі області кооперативів, діяльність яких буде зосереджена на координації та підтримці виробників продукції кролівництва;
- надання допомоги кролівникам у придбанні кролів високопродуктивних порід;
- розроблення методів стимулювання для сприяння створення кролівничих ферм у підсобних господарствах населення (податкові пільги, пільгова оренда приміщень тощо);
- проведення паспортизації кролівничих ферм усіх форм власності;

- налагодження виробництва вітчизняних препаратів для профілактики й лікування кролів, а також засобів дезінфекції;
- проведення планових ветеринарно-санітарних заходів щодо оздоровлення й профілактики недопущення найпоширеніших захворювань кролів;
- організація безкоштовного профілактичного щеплення кролів з метою зниження їх захворювання;
- забезпечення державної підтримки й дотації для розвитку в кролівництві селекційної роботи, а також ветеринарно-профілактичних заходів за рахунок бюджетних коштів;
- щорічне проведення районних і обласних виставок досягнень у кролівництві та відзначення кращих досягнень преміями й іншими винагородами.

До реалізації Концепції розвитку галузі важливо залучити селянські (фермерські) господарства.

Для поглиблення селекційно-племінної роботи і реалізації генетичного потенціалу в кролівництві необхідно забезпечити збереження й розвиток існуючої племінної бази. Виконання цього завдання можливе лише завдяки розробці і впровадженню сучасних інформаційних технологій накопичення, обробки й використання даних племінного обліку на основі комп'ютеризації процесу. У Черкаській дослідній станції біоресурсів НААН розроблена сучасна комп'ютерна програма АСПОК (Автоматизована система племінного обліку у кролівництві) та мобільний додаток до неї, створений для системи Андроїд, що дозволяє вести роботу не лише з персональним комп'ютером, але й із застосуванням планшету чи смартфона. Таку програму успішно застосовують у декількох кролівничих господарствах України.

Значну увагу слід зосередити на впровадженні новітніх технологій у приготуванні кормів та годівлі кролів (освоєння нових кормових добавок, розроблення збалансованих рецептів комбікорму тощо).

У виході з кризового стану та розбудові галузі важлива роль відводиться вітчизняній науці. 22 січня 2020 року на Бюро Президії Національної академії аграрних наук України розглядалося питання сучасного стану та перспектив розвитку галузі кролівництва. Прийнята постанова, де у галузі кролівництва визначені пріоритетні напрямки досліджень:

- закінчення створення нових конкурентоспроможних вітчизняних генотипів кролів;
- суттєве покращення репродуктивної функції самок кролів;
- посилення ветеринарного забезпечення щодо збереження молодняку та впровадження в практику нових ветеринарних знань з профілактики й ефективного лікування розповсюджених хвороб кролів;

- підвищення ефективності виробництва продукції і зниження її собівартості;
- удосконалення технології забою та первинної обробки шкурок кролів відповідно до норм ЄС.

Останім часом у сільськогосподарських підприємствах спостерігається нарощування поголів'я кролів. Упродовж з 2000 по 2018 роки обсяги виробництва кролятини в цій категорії господарств зросли в дев'ятнадцять разів. Кращі підприємства мають найбільш сучасні технології вирощування кролів. У Черкаській області до таких підприємств належить ТОВ «Кролікофф», маточне поголів'я якого налічує 11 тисяч самок, а виробництво кролятини в рік становить 480 тонн. В інших областях працюють: ТОВ «Дніпр кріль» Дніпропетровської області (маточне поголів'я 5310 самок), ПП «Еліт кріль» Київської області (1500 самок) і ПП «Карпатський Паннон» Закарпатської області (1470 самок). Однак на загальні обсяги виробництва кролятини вони мають незначний вплив.

Оскільки основна кількість поголів'я кролів в Україні припадає на особисті селянські господарства – 97,1% і лише, біля, трьох відсотків – на сільськогосподарські підприємства. Динаміка зміни чисельності поголів'я свідчить таклож про те, що в сільськогосподарських підприємствах спостерігається стабільний його приріст. У зв'язку з цим, нам необхідно брати приклад з тих країн, де кролівництво знаходиться на високому рівні розвитку. Так, зокрема, у Франції раніше ця галузь мала аматорський характер, а сьогодні про французьке промислове кролівництво ходять легенди, триває реструктуризація ринку, і, як наслідок, – проглядається тенденція щодо перебудови малих сімейних ферм у промислові.

Так само й у нашій країні у виробничій сфері є певні відмінності. Адже українські кролівничі ферми – це вертикально інтегровані господарства з закритим виробничим циклом, які займаються всім: від запліднення до реалізації тварин. Хоча у Франції, наприклад, кожен робить свою справу: є спеціалізовані центри запліднення (такі, як Eugolar) і є забійні цехи, які безпосередньо займаються забоєм, – закуповують у фермерів живих кролів та здійснюють постачання готової м'ясної продукції на прилавки супермаркетів і м'ясних крамниць.

В Україні є 39 сільськогосподарських кролівничих підприємств промислового типу. Вони займають лише 2,9% від загального обсягу виробництва продукції галузі. Ці підприємства мають повний цикл виробництва кролятини та сучасні технології утримання кролів. Деякі з підприємств, такі як уже зазначений «Кролікофф», закупили в країнах ЄС технологічне обладнання для забійних цехів, що, в свою чергу, дозволило виробляти для реалізації не лише цільну тушку кроля, але й окремо розфасовані язички, печінку, серце та інші частини збою. Найбільше кролівничих підприємств розташовано в Київській, Львівській та

Дніпропетровській областях, а у 8-ми областях - взагалі відсутні кролівничі підприємства промислового типу! До таких відноситься й Вінницька область, яка за обсягами виробництва кролятини посідає 3-місце, і де виключно все поголів'я перебуває в особистих селянських господарствах.

Кролівництво України представлено великою кількістю порід. Однак, це переважно імпорتنі породи; 45% від усього поголів'я припадає на новозеландську білу та каліфорнійську породу, які відносяться до спеціалізованого м'ясного напрямку. Обидві породи виведені в США. Решта, дещо більше половини, представлена м'ясошкурковими породами, і зовсім незначна кількість – це шкуркова порода рекс. Із вітчизняних порід в Україні розводять лише дві: полтавське срібло та сірий велетень; обидві відносяться до м'ясошкуркового типу (рис. 2, 3). Породи цього типу поступово втрачають свою привабливість не лише через падіння цін на шкурки (згодом, на мою думку, вони відновляться). Проблема полягає в тому, що у кролів існує сезонна линька. Повна линька проходить за 145 днів, а забій за бройлерного вирощування, яке застосовують в усіх промислових господарствах, проводиться у віці 75 – 80 днів (у присадибних - часто в 90 – 100 днів). Таким чином, отримують недозрівшу (неякісну) шкурку. Ці шкурки також можна використовувати для певних виробів, але вони не можуть зрівнятися з продукцією шкуркових порід, кролів яких вирощують 5-ть місяців, і коштують вони від 300 грн.

■ Новозеландська біла	■ Каліфорнійська	■ Сірий велетень
■ Білий велетень	■ Радянська шиншила	■ Сріблястий
■ Метелик	■ Бельгійський фландр	■ Інші

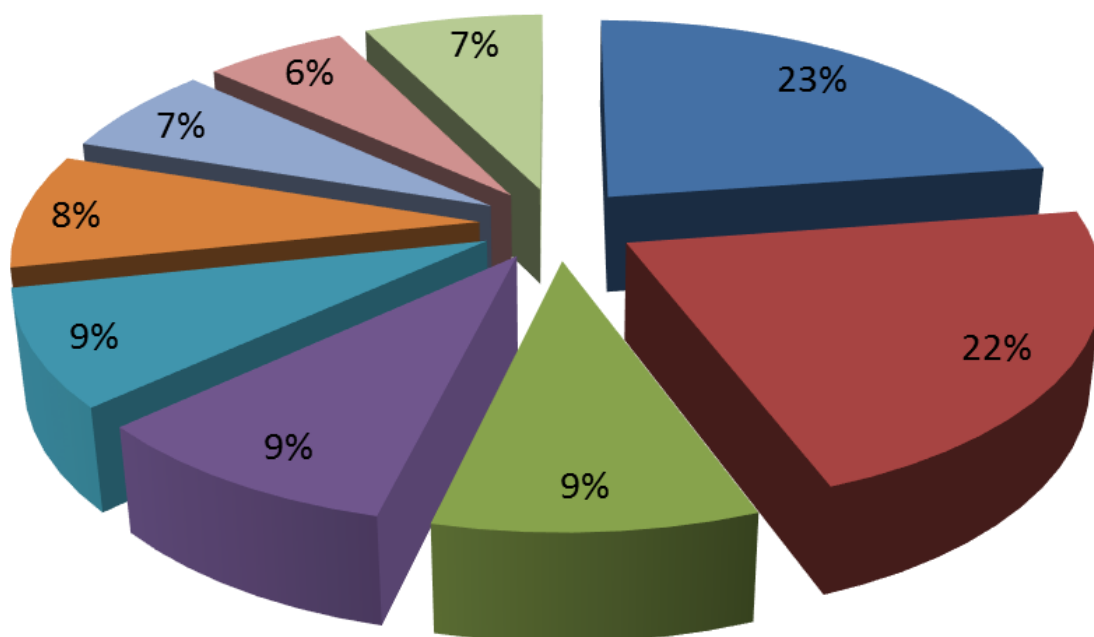

Рис. 2. Породний склад кролів в Україні

Ми вважаємо, що наше завдання полягає у підвищенні м'ясних якостей кролів м'ясошкуркового напрямку і вже в цьому аспекті проводимо роботу з породами полтавське срібло та радянська шиншила.

Породи м'ясного напрямку

Новозеландська біла

Каліфорнійська

Породи м'ясошкуркового напрямку

Радянська шиншила

Полтавське срібло

Табл. 3. Породи кролів.

Для забезпечення кролівників якісним племінним поголів'ям необхідно мати суб'єкти племінної справи (племрепродуктори) за всіма породами кролів, що розводять в Україні. Насьогодні ми маємо лише два такі господарства. Наразі вирішено питання щодо передачі в оренду нашій науковій установі приміщень і прилеглої території держкомунгоспу Черкаської обласної ради, які згодом буде використано для нарощування чисельності поголів'я експериментальної ферми, а також створення племрепродуктора з розведення кролів породи полтавське срібло черкаської селекції. Однак у повній мірі це не розв'язує існуючої проблеми. На наше глибоке переконання, без державної підтримки суб'єктів племінної справи на фермах неможливо буде мати якісне, високопродуктивне поголів'я будь-яких видів тварин, а також у подальшому наростити обсяги виробництва тваринницької продукції та забезпечити продовольчу безпеку України.

Великі промислові кролівничі господарства України використовують гібридні кроси ліній кролів (hyplus, hyla) і значно менше – породи (новозеландська біла, каліфорнійська, білий паннон, термондська). У той же час у присадибних господарствах розводять кролів широкого спектру порід, що наведено вище. Однак у кролівників існують великі проблеми – де дістати племінне поголів'я?

До проблемних питань галузі кролівництва відносяться: незбалансована годівлі, відсутність належної племінної та матеріально-технічної бази й ветеринарного забезпечення. Зокрема, низький рівень повноцінної годівлі кролів у присадибних господарствах (застаріла технологія кормовиробництва, відсутність сучасних лабораторій для оцінки якості кормів тощо).

Наукове забезпечення з кролівництва здійснюється трьома науковими установами Національної академії аграрних наук України: Черкаською дослідною станцією біоресурсів – головна установа з координації наукових досліджень у кролівництві та звірівництві, Інститутом тваринництва та Прикарпатською державною сільськогосподарською дослідною станцією Інституту сільського господарства Карпатського регіону. Основним завданням вищеперелічених закладів був пошук нових і удосконалення існуючих методів підвищення продуктивності кролів в умовах промислового та присадибного розведення. Науковцями розроблена «Програма розвитку галузі кролівництва в Україні на 2020-2030 рр.», яка передбачає:

- впровадження у селекційний процес існуючих та створених нових порід і синтетичних ліній кролів за використанням сучасних біотехнологічних методів;
- розроблення наукових рекомендацій щодо застосування у кролівництві сучасних методів годівлі;
- розроблення нових ресурсозберігаючих технологій і комплектів обладнання для вирощування кролів для їх раціонального використання;
- комплексна механізація і автоматизація виробничих процесів;
- організація випуску промислового обладнання й устаткування;
- стимулювання державою технічної реконструкції кролеферм та нарощування поголів'я;
- консультативне обслуговування.

Таким чином, розробка та виконання програми розвитку галузі кролівництва в Україні створить сприятливі умови для нарощування поголів'я кролів у господарствах різних форм власності, забезпечення населення нашої держави м'ясом кролів у межах норм ФАО, а також створення нових робочих місць для сільського населення.

РОЗДІЛ 2 ДОМЕСТИКАЦІЯ КРОЛІВ

Кролівництво – одна з найдревніших галузей тваринництва. В результаті багатовікової селекції було створено близько 70 різноманітних порід домашніх кролів.

Питання про доместикацію кролів захоплює досить давню історію. Батьківщиною кролів вважається Південна Африка, звідки вони потрапили до Європи [14]. За іншими літературними джерелами місцем прадавнього існування цих тварин є Азія [15, 16]. Археологічні дані свідчать, що процес доместикації кроля почався у період 2500-1800 рр. до н. е. За іншими літературними даними відмічається те, що вперше кролик був помічений фінікійцями близько 1000 р. до н. е. [17].

Кролі були поширені в часи Мойсея, однак їх м'ясо не споживали (вважались природними резервуарами прокази). Магомет також увів цю заборону і для мусульман.

Конфуцій за 550 років до Різдва Христового зараховував кролика до числа чистих домашніх тварин, яких приносять в жертву Богу [17].

Стародавні шанувальники кроликів будували їм як і пернатим палаци. Мармурові статуї їх, як емблема плодючості, прикрашали входи жител античних греків [17].

При завоюванні Іспанії, римляни називали її кролячою землею і вважають, що слово „Hispania” виникло від фінікійського слова „Sprany”, яке означає кролик [14]. Багато древніх римлян утримували кролів, вони ж їх привезли у Великобританію, однак в ті часи ці тварини там не прижилися.

У XIII ст. за Філіпа і Людовіка XIII французькі купці у великих кількостях утримували кролів заради мисливства і делікатесного м'яса. В цей час з Бельгії тварин масово поставляли в Англію [17].

Утримання кролів у домашньому господарстві в Середні віки було досить поширеним, а у вікторіанську епоху займало третє місце серед сільськогосподарських тварин. Широко використовувався вільний та напіввільний спосіб розведення тварин [14].

Перші згадки про розведення кролів в Україні відносяться до початку XI століття, коли при Ярославі Мудрому розводили довгошерстих тварин, які нагадували сучасних ангорських. [17].

На перших етапах одомашнення людина відловлювала, утримувала і розводила кролів для виробництва м'ясної і шкуркової продукції. Основним фактором зміни кролів був штучний добір. Протягом багатьох років породи кролів не виводились, однак елементи породоутворення у домашніх кролів вже були. Використовувався в основному незапланований, безсвідомий добір.

Створенням порід, у різних країнах світу, розпочали займатися з XI століття. Спочатку намагалися створити кролів м'ясних порід, а пізніше

стали звертати увагу й на якість шкурки, прагнучи вивести тварин з найбільш оригінальним і своєрідним забарвленням.

Впродовж багатьох століть технологія утримання кролів була досить простою. Селяни викопували ями глибиною 1 м, запускали туди кролів, потім кидали в яму траву, гілки кущів та дерев. Періодично ці кролі проривали ходи на поверхню ґрунту та випасалися поблизу, а при загрозі швидко ховалися по своїх ходах у яму. Там же вони розмножувалися та виростали. Їх відловлювали спеціальними захватами для забою. Звісно, що цей „доісторичний” спосіб утримання кролів в даний час не практикують, але про це необхідно знати.

Першою породою, яка була створена в результаті селекційної роботи, вважається патагонська, виведена у XV ст., нажалі безслідно зникла.

Вважають, що в XV ст. з'явився сріблястий кролик, завезений з Індії, Сіама і Бірми. Близько середини XIX ст. у нас з'являються кролі „барани”: в 1822 р. – англійський, в 1853 р. – французький і в 1868 р. – німецький. У 1895 р. з'явився голубий кролик, а в 1913 р. – російський гігант, в 1915 р. – аляска, в 1919-1924 рр. – рекс. В 1940 р. був виведений радянський мардер, вуалево-сріблястий (1950 р.), чорно-бурий (1950 р.), сірий велетень (1952 р.), сріблястий (1952 р.), білий пуховий (1957 р.), радянська шиншила (1963 р.), а також породні групи: білка російська (1944 р.), татарські сріблясті (1949 р.), пермські голубі (1954 р.), казанські голубі (1957 р.), радянські коротковолосі, котикові (1957 р.), шиншилові велетні (1957 р.), золотисті (1972 р.), кролі чорно-білого забарвлення [17]. Ці виведені породи ведуть своє походження від порід фландр, білий велетень, віденський голубий, шиншила, шампань, рекс, ангорська.

Еволюція домашнього кроля йшла в напрямку його пристосованості до виробництва в сторону високоякісного м'яса, шкурки і пуху, яка супроводжувалась відповідними екстер'єрними змінами форм тварин і вираженістю основних господарсько-цінних ознак.

В цілому, у процесі domestикації були отримані породи кролів з різноманітним забарвленням волосяного покриву, більшого розміру, вищою плодючістю і якістю шкурки та пуху. Сучасні високопродуктивні кролі були отримані з порід, виведених в XV-XVIII ст. В основному це високопродуктивні породи: ангорська, срібляста, фландр, а в подальшому – віденський голубий, шиншила, голландська, білий велетень, бевернська голуба, червоно-вогняна, які стали основною для покращення існуючих порід кролів в багатьох країнах світу.

Кролик був описаний Ліннеєм під ім'ям „*Lepus cuniculus*”. Починаючи з 1873 р. кролик відомий під родовим ім'ям „*Oryctolagus*”, запропонованим Лільборгом [14, 15, 17]. За сучасною класифікацією кролик (*Oryctolagus cuniculus*) відноситься до ряду зайцеподібних (*Lagomorpha*), сімейства зайцевих (*Leporidae*) і роду кролів (*Oryctolagus*).

Основні заходи виходу кролівництва з кризового стану

Швидкому підйому і подальшому розвитку галузі сприяють виняткові біологічні та господарсько-корисні особливості кролів. Це висока плодючість, скоростиглість, оплата корму, невибагливість до умов утримання, доступність технології вирощування для широких верств населення та ефективного використання поширеного асортименту поживних кормів (посівних, лугових, лісових) з мінімальною витратою концентрованих кормів

Досвід багатьох господарств показує, що при правильній організації виробництва кролівництво може бути прибутковою і високорентабельною галуззю. Разом з тим, беручи до уваги ризикованість кролівництва, як і будь-якої сільськогосподарської галузі, внаслідок коливань природно-кліматичних умов, поширення інфекційних захворювань, і ряду інших об'єктивних і суб'єктивних причин необхідно здійснити антикризові заходи. На сучасному етапі розвиток галузі повинен здійснюватися в трьох напрямках:

- створення індивідуальних та фермерських господарств;
- створення кролеферм промислового та племінного типу;
- створення в кожному районі, області сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, діяльність яких буде зосереджена на координації та підтримці виробників продукції кролівництва різних форм власності.

Для розвитку присадибного сектору кролівництва, який потребує значно менших капітальних вкладень, ніж суспільний, необхідно організувати Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи (СОК), які зможуть організувати та об'єднати в регіонах сімейні кролівничі ферми та ферми-репродуктори, комбікормові заводи та забійні площадки. Для цього необхідно створити обласний (міжобласний) тренінговий центр розвитку.

Мета створення: навчання та науково-методичний супровід галузі кролівництва в міжрайонних кооперативах з виробництва м'яса кролів та завдання тренінгового і практичного центру:

- надання консультативної та методичної допомоги в питаннях розведення та годівлі кролів членам кооперативів;
- проведення науково-практичних семінарів та навчань;
- впровадження новітніх розробок в галузі кролівництва та популяризація їх серед населення;
- проведення зоотехнічного та ветеринарного супроводу галузі кролівництва в районних кооперативах;

➤ координація діяльності кооперативів області в питаннях вирощування, годівлі, селекції та реалізації племінного молодняку та м'яса кролів.

Прикро, що галузь кролівництва на сьогодні не має державної підтримки, але й не має затвердженої програми розвитку, не зважаючи на те що така програма розглянута та схвалена Національною академією аграрних наук України. Тому першочерговим завданням є доопрацювання, затвердження та невідкладна реалізація Державної програми розвитку галузі на період 2020 – 2030 роки, в якій висвітлені заходи по виводу кролівництва з кризового стану, що наведені вище, а також інші заходи що будуть здійснюватися за підтримки держави:

- створити фонд сприяння розвитку кролівництва;
- надавати допомогу кролівникам у придбанні кролів високопродуктивних порід, у тому числі із за кордону;
- розробити методи стимулювання для сприяння створенню кролівничих ферм у підсобних господарствах населення (податкові пільги, пільгова оренда приміщень);
- організувати в регіонах України виробництво технічно удосконалених засобів, комплексного обладнання, модельних демонстраційних кролеферм;
- провести паспортизацію кролівничих ферм усіх форм власності;
- покращити виробництво вітчизняних препаратів для профілактики і лікування кролів та засобів дезінфекції;
- провести планові ветеринарно-санітарні заходи з оздоровлення і профілактики найпоширеніших захворювань кролів;
- організувати безкоштовне профілактичне щеплення кролів з метою зниження їх захворюваності;
- забезпечити державну підтримку та дотації для розвитку в кролівництві селекційної роботи та ветеринарно-профілактичних заходів за рахунок бюджетних коштів;
- систематично узагальнювати, розповсюджувати і впроваджувати передовий досвід роботи кращих господарств;
- щорічно проводити районні та обласні виставки - ярмарки досягнень у кролівництві та відзначати кращі досягнення преміями та іншими нагородами.

До реалізації Державної програми розвитку галузі важливо залучити селянські (фермерські) господарства.

Робота в кролівництві повинна здійснюватися на інтеграційній основі (виробництво – сервіс – закупівля – переробка – торгівля) для здійснення єдиної технологічної політики в умовах багатоукладної економіки. Виконання цих заходів дасть можливість державі прискорити розвиток кролівництва і використати їх потенційні можливості, збільшити обсяги виробництва продукції цих галузей, наповнити нею вітчизняний ринок.

Список отруйних рослин

Кипрій	Плющ бостонський і англійський
Драцена деремська (Драконове дерево)	(ягоди, листя)
Абутілон	Аризема (всі частини)
Тютюн крилатий	Японський Бересклет
Наперстянка (листя, насіння)	Японський Тис
Щавель кислий	Єрусалимська вишня (ягоди)
Герань	Жасмин
Бальзамін	Дурман смердючий Джонсонова трава
Гладіолус	Жонкілія
Глоріоза пишна	Аспарагус перистий
Кущовидна драцена	Філодендрон Селло
Бобовник Ватерера Епіпремум перистий, чи сциндапус золотистий	Венерин чобіток справжній
Сингоніум ножколистний	Лавр (всі частини)
Корділіна верхівкова Філодендрон чіпкий	Лавровишня аптечна
Нандіна домашня	Конвалія (всі частини)
Белена (чорна) (насіння)	Лімські боби (сирі боби)
Падуб (ягоди)	Лобелія (всі частини)
Кінський каштан (горіхи)	Астрагал (всі частини)
Філодендрон	Люпин
Хвоц польовий	Кіндаль
Монстера чарівна	Драцена облямована
Гіацинт	Манцинелла
Гортензія	Маріхуана (листя)
Кураре	Спатифіллум
Індійський Гашиш	Мауна-Лоа
Фікус каучуконосний	Мандрагора, подофіл (всі частини крім плоду)
Арум трифілліум	Луговий шафран
Індиго	Мескітове дерево
Фітолакка американська	Монстера чарівна
Ірис	Мескалінові боби (насіння)
	Молочай
	Асклепіас
	Омела (ягоди)

Мурайа (плоди)
Аконіт, чи борець
Місяцесвіт
Іпомея (всі частини)
Гірський лавр
Гриби (деякі)
Гірчиця (коріння)
Нандіна
Плющ звичайний
Тютюн
Паслен (ягоди, листя)
Мускатний горіх
Дуб (жолуді, листя)
Олеандр (листя, гілки, нектар)
Кислиця
Плющ кімнатний
Пастернак посівний
Валеріана
Персик (листя, гілки, насіння)
Груша (насіння)
Молочай, чи еуфорбія
Півонія
Барвінок
Мескал
Філодендрон (листя, гілки)
Слива (насіння)
Аспарагус перистий
Молочай красивий Болиголов
плямистий
Ядовитий дуб
Лаконіс
Мак
Картопля
Абрус молитвенний
Примула
Бирючина (всі частини)
Дурман фіолетовий
Макадамія, горіх австрал.

Лютик
Філодендрон 'Red Emerald'
Червона Лілія
Драцена облямівкова
Рододендрон (всі частини)
Ревінь (листя)
Драцена Сандера
Рожевий біб (насіння)
Сагова пальма
Шеффлера
Кислиця звичайна
Лізіхітум американський
Дикий огірок
Конвалія (всі частини)
Молочай (всі частини)
Купена
Деревогубець круголистий
Епісція мідна
Якутка
Хрестовик Роулі
Горошок духмяний
Плющ звичайний
Монстера
Піжма
Епіпремнум золотистий
Ліліум тигринум
Тютюн (листя)
Помідор (листя)
Каланхое
Тюльпан (цибулини)
Циперус очереднолистий, чи
рослина - парасолька
Фіалка Барвінку (насіння)
Дикий виноград (ягоди і сік)
Волоські горіхи

Орієнтовні об'ємні норми згодовування кормів для різних вікових груп кролів (г)

Корм	Дорослі кролі живою масою 3-4 кг			Молодняк у віці (міс.)		
	В період спокою	В період сукрільності	В період підсосу	1-2	3-4	5-7
Зелена трава	800	1000	2000	300	700	1000
Картопля в т. ч.: варена	250	200	350	75	200	300
сира	150	150	150	50	100	200
Морква	300	400	500	200	400	500
Буряк	300	300	400	75	200	300
Капустяне листя	400	400	600	300	600	600
Овочеві відходи	200	250	300	80	100	200
Сіно	200	150	300	50	100	150
Гілки:						
Листяні	100	100	150	50	100	125
Хвойні	150	150	150	50	100	200
Зеро	50	100	140	50	75	100
Зерно бобових	40	60	100	20	40	60
Зерно масляних	10	15	20	50	28	10
Комбікорм	50	100	140	50	80	100
Шріт	10	25	30	10	15	20
М`ясо-кісткове борошно	5	10	20	3	7	10
Кухонні відходи, в т. ч.:						
Хлібні крихти	50	60	60	50	25	30
Каші	200	200	200	30	50	100

Норми годівлі дорослих кролів (на 1 голову за добу) (за І. С. Вакуленком)

Показники	Незлучний період			Злучний період			Сукрільний період		
	Жива маса, кг								
	4	4,5	5	4	4,5	5	4	4,5	5
Кормові одиниці, г	130	145	160	160	180	200	180	200	220
Обмінна енергія, МДж	1,36	1,52	1,67	1,67	1,88	2,09	1,88	2,09	2,30
Суша речовина, г	140	155	175	170	190	210	185	210	230
Сирий протеїн, г	25	28	30	31	35	39	36	40	41
Перетравл. протеїн, г	18	20	22	23	26	29	28	31	34
Сира клітковина, г	23	25	28	29	32	36	33	36	40
Сіль, г	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,2	1,4	1,5
Кальцій, г	1,0	1,1	1,2	1,2	1,3	1,4	2,1	2,3	2,6
Фосфор, г	0,6	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9	1,3	1,5	1,6
Залізо, мг	51,0	51,0	51,0	51,0	57,0	63,0	55,0	61,0	68,0
Мідь, мг	2,2	2,2	2,2	2,2	2,4	2,7	3,0	3,4	3,7
Цинк, мг	13,0	13,0	13,0	13,0	14,0	16,0	26,0	29,0	32,0
Марганець, мг	5,0	5,0	5,0	5,0	5,6	6,2	5,0	5,6	6,2
Каротин, мг	1,1	1,3	1,4	1,6	1,8	2,0	1,6	1,8	2,0
Вітамін D (кальциферол), МО	400	450	500	400	450	500	400	150	500
Вітамін E (токоферол), мг	8	9	10	8	9	10	8	9	10

Норми годівлі лактуючих самиць кролів (на 1 голову за добу) (за І.С. Вакуленком)

Показники	Періоди лактації, дні					
	1 – 10			11 – 20		
	Жива маса, кг					
	4	4,5	5	4	4,5	5
Кормові одиниці, г	260	290	330	360	400	440
Обмінна енергія, МДж	2,72	3,04	3,45	3,77	4,19	461
Суша речовина, г	280	310	350	375	420	470
Сирий протеїн, г	56	62	71	77	86	95
Перетравл. протеїн, г	43	48	54	59	66	79
Сира клітковина, г	43	48	54	59	66	72
Сіль, г	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Кальцій, г	3,6	3,8	4,0	3,6	3,8	4,0
Фосфор, г	2,2	2,3	2,5	2,2	2,3	2,5
Залізо, мг	92,0	98,0	104,0	92,0	98,0	104,0
Мідь, мг	5,1	5,5	5,8	5,1	5,5	5,8
Цинк, мг	32,0	34,0	36,0	32,0	34,0	36,0
Марганець, мг	21,0	22,0	24,0	21,0	22,0	24,0
Каротин, мг	2,6	2,9	3,2	2,6	2,9	3,2
Вітамін D (кальциферол), МО	400	450	500	400	450	500
Вітамін E (токоферол), мг	8	9	10	8	9	10

Додаток 4 (продовження).

Норми годівлі лактуючих самиць кролів (на 1 голову за добу) (за І.С. Вакуленком)

Показники	Періоди лактації, дні					
	21 – 30			31 – 45		
	Жива маса, кг					
	4	4,5	5	4	4,5	5
Кормові одиниці, г	450	510	560	570	640	700
Обмінна енергія, МДж	4,71	5,34	5,86	5,97	6,70	7,33
Суша речовина, г	470	530	590	570	640	710
Сирий протеїн, г	99	113	124	126	141	155
Перетравл. протеїн, г	77	87	95	97	109	119
Сира клітковина, г	61	68	75	90	100	110
Сіль, г	2,0	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Кальцій, г	3,6	3,8	4,0	3,6	3,8	4,0
Фосфор, г	2,2	2,3	2,5	2,2	2,3	2,5
Залізо, мг	92,0	98,0	104,0	92,0	98,0	104,0
Мідь, мг	5,1	5,5	5,8	5,1	5,5	5,8
Цинк, мг	32,0	34,0	36,0	32,0	34,0	36,0
Марганець, мг	21,0	22,0	24,0	21,0	22,0	24,0
Каротин, мг	2,6	2,9	3,2	2,6	2,9	3,2
Вітамін D (кальциферол), МО	400	450	500	400	450	500
Вітамін E (токоферол), мг	8	9	10	8	9	10

Норми годівлі молодняку кролів (на голову за добу) (за В. І. Вакуленком)

Показники	Вік, дні			Ремонтний молодняк, старший 120 днів
	45 – 60	61 – 90	91 – 120	
	Жива маса, кг			
	1 – 1,7	1,7 – 2,4	2,4 – 3	
Кормові одиниці, г	70 – 125	125 – 170	170 – 225	200 – 220
Обмінна енергія, МДж	0,73 – 1,31	1,31 – 1,78	1,78 – 2,36	2,09 – 2,30
Суша речовина, г	73 – 130	130 – 195	195 – 235	200 – 220
Сирий протеїн, г	15 – 27	27 – 37	37 – 49	34 – 37
Перетравл. протеїн, г	12 – 21	21 – 28	28 – 37	26 – 29
Сира клітковина, г	9 – 17	17 – 23	23 – 80	35 – 39
Сіль, г	0,3 – 0,5	0,6 – 0,8	0,8 – 1,0	0,9 – 1,0
Кальцій, г	0,4 – 0,6	0,6 – 0,9	0,9 – 1,1	1,1 – 1,3
Фосфор, г	0,3 – 0,4	0,4 – 0,5	0,6 – 0,7	0,7 – 0,8
Залізо, мг	50,0 – 56,0	50,0 – 52,0	50,0 – 51,0	50,0 – 51,0
Мідь, мг	2,0 – 2,2	2,0 – 2,1	2,1 – 2,2	2,1 – 2,2
Цинк, мг	13,0 – 14,0	13,0 – 14,0	12,0 – 13,0	12,0 – 13,0
Марганець, мг	7,0 – 8,0	6,8 – 7,0	7,0 – 7,1	7,0 – 7,1
Каротин, мг	0,8 – 1,4	1,5 – 2,0	2,0 – 2,6	2,4 – 2,6
Вітамін D (кальциферол), МО	100 – 170	170 – 240	240 – 300	320 – 380
Вітамін E (токоферол), мг	2,0 – 3,4	3,4 – 4,8	4,8 – 6,0	6,4 – 7,6

**Норми годівлі кролів, схвалені VIII Міжнародним конгресом з
кролівництва (2004 р.)**

Вміст поживних речовин в 1 кг готового сухого корму (вологість 10%) залежно від типу або періоду продуктивності)	Період продуктивності				
	Ріст молодняку		Відтворення		Єдиний корм для всіх
	Вік від 18 до 42 днів	Вік від 42 до 70 днів	Інтенсивне (більше 50 кроленят на самку)	Напівінтенсивне (менше 40 кроленят на самку)	
1. Рекомендації для високої продуктивності					
Обмінна енергія, ккал/кг корму (Мдж/кг корму)	2400 (9,5)	2600 (10,5)	2700 (11,0)	2600 (10,5)	2400 (9,5)
Сирий протеїн, г/кг	150-160	160-170	180-190	170-175	160
Перетравний протеїн г/кг	110-120	120-130	130-140	120-130	110-125
Співвідношення перетравного протеїну і енергії, г/ 1000 ккал, (г/Мдж)	45 (10,7)	48 (11,5)	53-54 (12,7-13,0)	51-53 (12,0-12,7)	48 (11,5- 12,0)
Ліпіди (жири), г/кг	20-25	25-40	40-50	30-40	20-30
Амінокислоти, г/кг:					
лізин	7,5	8,0	8,5	8,2	8,0
метіонін+цистин	5,5	6,0	6,2	6,0	6,0
треонін	5,6	5,8	7,0	7,0	6,0
триптофан	1,2	1,4	1,5	1,5	1,4
аргінін	8,0	9,0	8,0	7,0	8,0
Вітаміни жиророзчинні (МО/кг):					
A	6000	6000	10000	10000	10000
D	1000	1000	1000	1000	1000
E	≥30	≥30	≥50	≥50	≥50
K	1	1	2	2	2
Мінеральні речовини (г/кг):					
Ca	7,0	8,0	12,0	12,0	11,0
P	4,0	4,5	6,0	6,0	5,0
Na	2,2	2,2	2,2	2,5	2,0
K	<15	<20	<18	<18	<18
Mg	3,0	3,0	4,0	3,0	3,0
S	2,0	2,5	2,5	2,5	2,5
Fe	50	50	100	100	80
Cu	6	6	10	10	10
Zn	25	25	50	50	40
Mn	8	8	12	12	10

Норми годівлі кролів, схвалені VIII Міжнародним конгресом з кролівництва (2004)

Вміст поживних речовин в 1 кг готового сухого корму (вологість 10%) залежно від типу або періоду продуктивності)	Період продуктивності				
	Ріст молодняку		Відтворення		Єдиний корм для всіх
	Вік від 18 до 42 днів	Вік від 42 до 70 днів	Інтенсивне (більше 50 кроленят на самку)	Напівінтенсивне (менше 40 кроленят на самку)	
2. Рекомендації для підтримки здоров'я					
Лігно-целюлоза (ADF), г/кг	≥190	≥170	≥135	≥150	≥160
Лігніни (ADL), г/кг	≥55	≥50	≥30	≥30	≥50
Целюлоза (ADF/ ADL), г/кг	≥130	≥110	≥90	≥90	≥110
Лігніни/целюлоза	≥0,40	≥0,40	≥0,35	≥0,40	≥0,40
Клітковина (NDF), г/кг	≥320	≥310	≥300	≥315	≥300
Геміцелюлоза (NDF/ADF), г/кг	≥120	≥100	≥85	≥90	≥100
(NDF+пектини) /ADF), г/кг	≥1,3	≥1,3	≥1,3	≥1,3	≥1,3
Крохмаль(г/кг):	≥140	≥200	≥200	≥200	≥160
Вітаміни водорозчинні (мг)	250	250	250	250	250
аскорбінова кислота (С)	2	2	2	2	2
тіамін (В ₁)	50	50	40	40	40
рибофлавін (В ₂)	20	20	20	20	20
ніацин (РР)	2	2	2	2	2
пантотенова кислота (В ₅)	5	5	5	5	5
піридоксин (В ₆)	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
фолієва кислота (В ₉)	200	200	100	100	100

Рацион годівлі для лактуючих кролематок (жива маса 5 кг) в зимовий період

Показники	Періоди лактації, днів			
	1-10	11-20	21-30	31-45
Зернові (ячмінь, пшениця), г	105	120	135	180
Висівки пшеничні, г	30	50	70	70
Макуха соняшникова, г	80	100	120	120
Дріжджі кормові, г	-	20	20	20
Рибне борошно, г	-	-	20	40
Сіно (злаково-бобове), г	132,5	177,5	227,5	280
Коренеплоди, г	400	530	670	840
Сіль, г	2	2	2,5	2,5
Трикальційфосфат, г	3	3	3	3
В раціоні: кормових одиниць, г	345	460	578	696
обмінної енергії, МДж	3,68	4,86	6,1	7,37
сухої речовини, г	350	470	595	717
сирого протеїну, г	70	98	129	153
перетравного протеїну, г	53	76	100	117
клітчатки, г	56	75	95	112
кальцію, г	2,64	3,27	5,35	7,39
фосфору, г	1,92	2,76	4,08	5,16
каротину, мг	19,7	26,1	33,2	41,5

Рацион годівлі для молодняку кролів в зимовий період

Показники	Вік, днів			
	45-60	61-90	91-120	більше 120
Зернові: Ячмінь, пшениця, г	25	50	60	60
Висівки пшеничні, г	20	20	25	25
Макуха сояшникова, г	30	45	40	40
Дріжджі кормові, г	5	5	5	-
Рибне борошно, г	-	5	15	-
Сіно (злаково-бобове), г	50	72,5	90	-
Сіно (люцернове), г	-	-	-	90
Коренеплоди, г	150	210	270	270
Сіль, г	0,5	1,0	1,0	1,0
Трикальційфосфат, г	1,5	1,5	1,5	1,5
В раціоні: кормових одиниць, г	126	194	230	204
обмінної енергії, МДж	1,3	2,06	2,45	2,14
сухої речовини, г	130	197	236	215
сирого протеїну, г	28	43	51	39
перетравного протеїну, г	21	33	39	30
клітковини, г	21	31	36	38
кальцію, г	1,14	1,84	2,72	1,73
фосфору, г	0,80	1,30	1,76	1,12
каротину, мг	7,4	10,4	13,4	13,4

Раціон годівлі для дорослих кролів (жива маса 5 кг) в літній період

Показники	Періоди		
	Непарувальний	парувальний	сукрільності
Зернові (овес, ячмінь), г	68	85	80
Висівки пшеничні, г	13	-	-
Макуха сояшникова, г	13	25,5	38
Трава (люцерна), г	238	298	327
Сіль, г	1	1	1,5
У раціоні: кормових одиниць, г	144	179	194
обмінної енергії, МДж	1,48	1,86	2,02
сухої речовини, г	135	164	178
сирого протеїну, г	23	31	36
перетравлюваного протеїну, г	18	24	29
клітковини, г	22	28	31
кальцію, г	1,22	1,55	1,73
фосфору, г	0,65	0,75	0,87
каротину, мг	11,9	14,9	16,3

Додаток 10

Річна потреба кролів у кормах при змішаному типі годівлі

Фізіологічний стан	кількість кормоднів на рік	Корму, кг			
		концен-тровані	сіно	коренеплоди	зелена маса
Кролиця та самець у не парувальний період	33	3,46	1,19	3,23	4,48
Кролиця та самець у парувальний період	32	4,16	1,44	3,84	5,60
Кролиця сукрільна	120	16,80	6,0	15,60	23,10
Кролиця лактуюча (7-8 кроленят)	180	62,40	21,10	57,20	83,35
На одну голову молодняку з 45 до 120 днів	75	10,14	3,14	-	11,97
Всього на 24 голови молодняку	-	243,36	75,36	-	287,28
Річна потреба ремонтного молодняку	42	5,25	1,89	5,67	8,19
Річна потреба самця	365	47,50	16,40	44,0	64,0
Доля самця на 1 кролицю (1:8)	-	5,93	2,05	5,50	8,0
На кролицю із приплодом (24 голови до 4-місячного віку із долею самця і 0,7 гол. ремонтного молодняку)	-	341,36	109,03	91,0	420,0

Рецепт комбікорму для кролів

Склад комбікорму	Повнораціонний комбікорм для молодняку *		Комбікорми-концентрати	
			для дорослих	для молодняку
	ПК 90-1	К 93-1	К 92-2	К 91-2
Трав'яне борошно, %	30	40		
Овес (пшениця), %	19	-	30	40
Ячмінь (кукурудза), %	19	30	45	45
Висівки пшеничні, %	15	5	12	-
Макуха, шрот (соняшниковий, соєвий), %	13	10	12	8
Риб'яче борошно, %	2	-	-	6
Дріжджі гідролізні, %	1	2	-	-
Горох, %	-	8	-	-
Меяса, %	-	2,5	-	-
Кісткове борошно, %	0,5	-	-	-
М'ясо-кісткове борошно, %	-	1,4	-	-
Кормовий фосфат, %	-	0,8	-	-
Сіль кухонна, %	0,5	0,3	0,5	0,5
Крейда, %	-	-	0,5	0,5
В 100 г комбікорму міститься, г:				
кормових одиниць	84	85		
сирого протеїну	17,8	15,8	15,8	16,3
перетравного протеїну	13,6	13,5	2,3	13,0
сирої клітковини	11,1	12,2	8,7	4,9
Фосфору	0,59	0,58	0,45	0,56
Кальцію	0,96	0,40	0,45	0,69

* Для дорослих кролів в таких кількостях, як і комбікорми-концентрати.

Європейські стандарти деяких порід кролів

Назва породи	Жива маса (мін.-ідеальна-макс.), г	Довжина вух (мін.-ідеальна-макс.), м
1	2	3
Крупний баран	3,500 – (4,500 - 5,500) – 5,500	35 – (38 - 42) - 45
Велика шиншила	3,500 – (4,500 – 5,500) – 5,500	12,5 – (13,5 – 14,5) – 15,5
Великий світлий сріблястий	3,500 – (4,500 – 5,500) – 5,500	11,5 – (12,5 – 13,5) – 14,5
Мекленбурзький плямистий	3,500 – (4,500 – 5,500) – 5,500	11,5 – (12,5 – 13,5) – 14,5
Німецький великий сріблястий	3,250 – (4,250 – 4,750) – 5,250	11,5 – (12,5 – 13,5) – 14,5
Бургундський	3,250 – (4,250 – 4,750) – 5,250	12 – (13 - 14) - 15
Віденський блакитний	3,250 – (4,250 – 4,750) – 5,250	11 - (12 - 13) - 14
Віденський чорний	3,250 – (4,250 – 4,750) – 5,250	11 - (12 - 13) - 14
Хохот	3,000 – (4,000 – 4,500) – 5,000	10,5 – (11,5 – 12,5) – 13,5
Червоний новозеландський	3,000 – (4,000 – 4,500) – 5,000	10 – (11 – 12) - 13
Білий новозеландський	3,000 – (4,000 – 4,500) – 5,000	10 – (11 – 12) - 13
Каліфорнійський	3,000 – (4,000 – 4,500) – 5,000	10 – (11 – 12) - 13
Великий мардер	3,000 – (4,000 – 4,500) – 5,000	10 – (11 – 12) - 13
Віденський білий	3,000 – (3,750 – 4,250) – 4,500	10 – (11 – 12) - 13
Віденський сірий	3,000 – (3,750 – 4,250) – 4,500	10 – (11 – 12) - 13
Сріблястий	3,000 – (3,750 – 4,250) – 4,500	10 – (11 – 12) - 13
Двокольоровий плямистий	2,750 – (3,750 – 4,250) – 4,500	10 – (11 – 12) - 13
Японський	2,500 – (3,500 – 4,250) – 4,500	10,5 – (11,5 – 12,5) – 13,5
Тюрінгенський	2,500 – (3,500 – 4,000) – 4,250	10 – (11 – 12) - 13

1	2	3
Білоостьовий	2,500 – (3,500 – 4,000) – 4,250	10 – (11 – 12) - 13
Заячий	2,500 – (3,500 – 4,000) – 4,250	11 – (13 – 14) - 15
Чеський метелик	2,500 – (3,250 – 3,750) – 4,000	9 – (10 – 11) - 12
«Сепаратор»	2,500 – (3,000 – 3,500) – 3,750	10 – (11 – 12) - 13
Аляска	2,500 – (3,000 – 3,500) – 3,750	9,5 – (10,5 – 11,5) – 12,5
Гавана	2,500 – (3,000 – 3,500) – 3,750	9,5 – (10,5 – 11,5) – 12,5
Дрібний баран	2,500 – (3,000 – 3,500) – 3,750	30 – (33 – 34) - 36
«Рен»	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	9 – (10 – 11) - 12
Дрібна шиншила	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	9 – (10 – 11) - 12
Марбурзька білка	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	9 – (10 – 11) - 12
Золото Саксонії	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	9 – (9,5 – 10,5) - 11
«Дейлінаар»	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	9 – (9,5 – 10,5) - 11
Шведська білка	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	9 – (9,5 – 10,5) - 11
Люкс	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	9 – (9,5 – 10,5) – 11,5
Дрібний сріблястий	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	8,5 – (9 – 10) – 11
Плямистий двокольоровий	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	9 – (10 – 11) - 12
Англійський плямистий	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	9 – (9,5 – 10,5) - 11
Голандський	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	8,5 – (9 – 10) - 11
Вогненний	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	8,5 – (9 – 10) - 11
Мардер	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	8,5 – (9 – 10) - 11
Сіамський	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	8,5 – (9 – 10) - 11
Чорноостьовий	2,000 – (2,500 – 3,000) – 3,250	8,5 – (9 – 10) - 11
Російський	1,750 – (2,250 – 2,750) – 3,000	8 – (8,5 – 9,5) – 10,5
Карликовий баран	1,000 – (1,500 – 1,900) – 2,000	24 – 26 - 28

1	2	3
Гермелін	0,600 – (1,100 – 1,250) - 1,500	3,5 – (4,5 – 5,5) - 7
Кольоровий карлик	0,600 – (1,100 – 1,250) - 1,500	3,5 – (4,5 – 5,5) - 7
Сатиновий	2,500 – (3,250 – 3,750) – 4,000	10 – (11 – 12) - 13
Рекс голубий	3,000 – (3,500 – 4,250) - 4,750	10 – (11 – 12) - 13
Рекс кастор	3,000 – (3,500 – 4,250) - 4,750	10 – (11 – 12) - 13
Рекс шиншиловий	3,000 – (3,500 – 4,250) - 4,750	10 – (11 – 12) - 13
Рекс білий	3,000 – (3,500 – 4,250) - 4,750	10 – (11 – 12) - 13
Рекс далматинський	3,000 – (3,500 – 4,250) - 4,750	10 – (11 – 12) - 13
Рекс японський	3,000 – (3,500 – 4,250) - 4,750	10 – (11 – 12) - 13
Рекс плямистий двокольоровий	3,000 – (3,500 – 4,250) - 4,750	10 – (11 – 12) - 13
Рекс гавана	3,000 – (3,500 – 4,250) - 4,750	10 – (11 – 12) - 13
Рекс чорний	3,000 – (3,500 – 4,250) - 4,750	10 – (11 – 12) - 13
Рекс жовтий	3,000 – (3,500 – 4,250) - 4,750	10 – (11 – 12) - 13
Рекс сіро-голубий	3,000 – (3,500 – 4,250) - 4,750	10 – (11 – 12) - 13
Рекс білячий	2,250 – (2,750 – 3,250) – 3,750	8,5 – (9 – 10) - 11
Рекс люкс	2,250 – (2,750 – 3,250) – 3,750	8,5 – (9 – 10) - 11
Рекс вогненний	2,250 – (2,750 – 3,250) – 3,750	8,5 – (9 – 10) - 11
Рекс мардер	2,250 – (2,750 – 3,250) – 3,750	8,5 – (9 – 10) - 11
Рекс російський	2,250 – (2,750 – 3,250) – 3,750	8,5 – (9 – 10) - 11
Карликовий рекс	0,600 – (1,100 – 1,250) – 1,500	3,5 – (4,5 – 5,5) - 7
Ангорський	3,000 – (4,000 – 5,000) – 5,250	10 – (11 – 12) -13
Лисячий	2,250 – (2,750 – 3,250) – 3,500	10 – (11 – 12) -13
Карликовий лисячий	0,600 – (1,100 – 1,250) – 1,500	3,5 – (4,5 – 5,5) - 7
Карликовий метелик	1,000 – (1,500 – 1,750) – 2,000	6 – (7,5 – 8,5) - 9

Засоби, які використовуються для ветеринарно-профілактичних заходів у кролівництві

Хлорний вапняк – порошок білого кольору із запахом хлору. Зберігається в темному, сухому приміщенні. На світлі, у присутності тепла і повітря поглинає вологу і втрачає хлор. Може при цьому samozапалюватись. Ефективний засіб проти мікробів і паразитів. Також знищує неприємні запахи. В основному використовують у формі 1-2%-их розчинів.

Їдкий натр – кристалічна речовина без кольору, досить гігроскопічна. Легко розчиняється у воді, при цьому виділяється значна кількість тепла. Використовують 2%-й гарячий розчин для дезінфекції кліток, шедів, стін, перегородок, інвентарю. При роботі з цією речовиною слід бути обережним. При потраплянні в очі використовують 1-2%-й розчин борної кислоти чи води для промивання.

Креолін – сильна протимікробна і протипаразитна речовина. Являє собою темно – буру рідину з неприємним запахом. У роботі використовують 3-5%-ву гарячу емульсію. При нижчій концентрації (2-3%) креолін використовується для знезараження ран і опіків.

Формалін – 40%-й розчин формальдегіду у воді. Прозора, безбарвна рідина, летюча з різким запахом. Використовують для дезінфекції 2-3%-ий розчин.

При зберіганні у холодному місці випадає в осад, який розчиняється при нагріванні.

Хлораміни (хлорпохідні аміаку чи органічних речовин) – досить сильні окисники. Досить ефективний засіб: 1%-ий розчин знищує стафілокока, кишечну, дезинтерійну паличку майже миттєво. 1%-ий розчин, підігрітий до 60°C, використовується для дезінфекції кліток, інвентарю, обеззараження спецодягу.

Медичні препарати

Біоміцин – порошок жовтуватого кольору, гіркуватий на смак. Слаборозчинний у воді. Використовується як стимулятор росту та препарат при лікуванні хвороб.

Борна кислота – порошок білого кольору, добре розчинний у воді. Використовується при лікуванні ран (використовується 2-4% розчин).

Діамантовий зелений – порошок жовтуватого кольору, добре розчинний у воді і спирті. В лікуванні використовують 0,01-0,05% розчин при захворюванні слизових оболонок очей.

Іхтіол – рідина чорного кольору і щільної консистенції, з різким запахом. Використовується як протизапальний і дезінфікуючий засіб. Розчинний у воді і гліцерині. Використовують у вигляді 10-20% розчину.

Йод – кристалічний порошок сірувато - коричневого кольору з металічним відтінком. Досить ефективний при лікуванні ран, стригучого лишая. При кокцидіозі використовують 0,01-0,02% розчин.

Норсульфазол – кристалічний порошок білого або жовтуватого кольору. Має високу протимікробну дію. Використовується, як профілактичний засіб при лікуванні кокцидіозу. Дають кролям у формі порошку, пігулок.

Пеніцилін – кристалічний порошок білого кольору. Використовується в основному у вигляді емульсії.

Стрептоцид – кристалічний порошок білого або жовтуватого кольору. Погано розчинний у воді. Використовується, як профілактичний засіб при лікуванні кишково-шлункового тракту або захворювань органів дихання.

Фурацилін – кристалічний порошок жовтого кольору, погано розчинний у воді. Має високу антимікробну дію. Використовується у вигляді спиртового, водного розчинів або мазі.

Хвороби кролів
(коротка характеристика та профілактика)

Хвороба	Характеристика	Профілактика
1	2	3
Інфекційні хвороби		
Вірусна геморагічна хвороба кролів	Високо контагіозне гостре захворювання. Збудник – вірус, що вражає тільки кролів. Хвороба поширюється блискавично і повсюдно. Передається вірус через корми, транспорт, одяг. Після занесення вірусу тварини гинуть через 1-4 дні. Перебіг хвороби - миттєвий. Загибель (до 90%) настає внаслідок діатезу внутрішніх органів, особливо легень і печінки	Не допускається будь-яких господарських зв'язків з неблагополучними господарствами. Запропоновані тканинні вакцини вводять молодняку з 1,5-місячного віку внутрішньом'язово в дозі 0,5 мл у ділянці середньої третини стегна. Імунітет настає на 3-тю добу і триває не менш як 7 міс.
Міксоматоз	Збудник – вірус, що швидко розмножується. У кролів на різних ділянках тіла виникають пухлини – міксоми. Проявляється хвороба частіше влітку та восени. Переносниками вірусу є комахи (комарі, воші, блохи), механічними носіями можуть бути люди, птиця. Смертність – до 90%.	Задля запобігання захворюванню здорових кролів вакцинують після 45 денного віку. Імунітет настає на 9 день, триває 9 місяців. Розрив між попереднім щепленням від геморагічної хвороби повинен становити 14 днів.
Інфекційний стоматит («мокра мордочка»)	За захворювання молодих особин, супроводжується запальними процесами ротової порожнини і великим слиновиділенням. Збудник – вірус, що поширюється за антисанітарних умов утримання.	Профілактика ґрунтується на суворому виконанні загальних ветеринарно-санітарних вимог.

1	2	3
Колібактеріоз	Гостра інфекційна хвороба молодняку кролів, яка проявляється ознаками тяжкої інтоксикації організму. Збудник – патогенна кишкова паличка ешеріхія. Збудник малостійкий до дезінфікуючих засобів. Колібактеріоз є дуже поширеним інфекційним захворюванням, супроводжується розладом кишкового тракту. Виникає колібактеріоз кроликів при наявності інфекції кишкової палички у воді, кормі чи гної. Особливо це стосується кормів тваринного походження: м'ясо-кісткові, молочні, м'ясні, рибні, кров'яне борошно.	Дотримуватися всіх гігієнічних умов утримання тварин - регулярно чистити не тільки клітки, але і все обладнання. Приділяти увагу якості кормів і води. У новонароджених кроленят рекомендується проводити вакцинацію специфічною гіперімунною сироваткою. У зараженому пункті проводяться санітарні заходи з дезінфекції території.
Інвазійні хвороби (хвороби, що викликаються паразитами)		
Кокцидіоз	За захворювання викликають паразити, які відносяться до типу Найпростіших. Збудник – одноклітинний паразит, який називається кокцидія. Хворіє молодняк у віці 3-4 місяців. Дорослі кролі є носіями. Зараження проходить через корм і підстилку. Хвороба проявляється у вигляді почергових запорів і проносів у кролів. Тварини гинуть на 10-15 день.	Утримання кролів на сітчастій підлозі, суворе дотримання норм годівлі, своєчасне видалення гною. Застосування лікувальних препаратів – кокцидіовіт, фталазол та ін.
Саркоптоз (акароз)	Коростяне захворювання кролів, яке перебігає хронічно. Збудником є свербіжний кліщ, який прогризає ходи в глибині рогового шару шкіри. Кліщі за допомогою спеціальних шипів вільно пересуваються в шкірі кролів, викликаючи у них сильний свербіж. Цикл розвитку яєць кліщів близько 2 міс. У зовнішньому середовищі кліщі зберігаються до 3 тижнів при плюсовій температурі, а при мінусовій - близько 5 днів.	Дотримання правильного режиму годівлі, згодовувати кролям якісні корми, нові види кормів вводити поступово, протягом 5 днів.

1	2	3
Незаразні хвороби		
Захворювання органів дихання (бронхіт, риніт, запалення легень, плеврит).	Спричиняються застудою, що виникає внаслідок протягів, різких перепадів температури, підвищеної вологості, наявності аміаку і пилу. Частіше хворіє молодняк після відлучення. Кролі чхають, труть ніс кінцівками, дихання у них прискорене, утруднене, з носа виділяється слизовий секрет.	Забезпечити рекомендований мікроклімат: температура – 15-16 ⁰ С, вологість 60-75%, швидкість потоку повітря не більше 0,3 м/с, відсутність шкідливих газів.
Захворювання органів травлення	Виникають такі захворювання при поїданні кролями низькоякісних кормів, зволоженої зеленої маси, кормів, що швидко зброджуються (капуста, надмір коренеплодів), різкої зміни раціону. Тварини пригнічені, втрачають апетит, у них збільшується об'єм черева (здуття), виникає пронос.	Дотримання правильного режиму годівлі, згодувати кролям якісні корми, нові види кормів вводити поступово, протягом 5 днів.
Пододерматит	Дуже поширене захворювання кролів при їх утриманні на сітчастій підлозі. Хворіють частіше дорослі, у яких на нижній поверхні задніх лап випадає волосся, потім утворюються сухі кірочки, на яких виникають тріщинки. Хворі тварини втрачають апетит, худнуть	Вибраковують хворих тварин. При селекційній роботі проводять добір за опушеністю лап.
Хвороби порушення обміну речовин	Хронічні хвороби кролів, пов'язані з порушенням фосфорно-кальцієвого і вітамінного обміну переважно з ураженням кісток. При інтенсивному рості тварин, особливо при лактації і вагітності, може виникнути остеомаліяція – хронічна вторинна демінералізація кісткової тканини (вихід солей). Основна причина – недотримання оптимального складу кормів при годівлі тварин. У старих тварин відмічається остеопороз – розрідження кісткової тканини. Поширеною хворобою є рахіт.	При появі захворювання та в якості профілактики додають до кормів вітамінно-мінеральні препарати, які містять кальцій, фосфор і вітамін D. Щоденно тваринам дають по 1 чайній ложці вітамінізованого риб'ячого жиру і по 2-3 г м'ясо-кісткового борошна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Никитин Ф. В.* Кролиководство / Ф. В. Никитин. – Смоленск, 1959. – 150 с.
2. *Білий Л. А.* Кролівництво / Л. А. Білий – К.: Вища школа, 1983. – 160 с.
3. *Сисоев В. С.* Кролиководство / В. С. Сисоев., В. Н. Александров. – М.: Агропромиздат, 1985. – 250 с.
4. *Антоненко И. Е.* На уровень современных требований / И. Е. Антоненко// Кролиководство и звероводство – 1984. – №1. – С. 7-8
5. *Вакуленко І. С.* Ефективність кролівництва на різних фермах І. С. *Вакуленко, З. М. Поладян* // Тваринництво України – № 5. 2006. – С. 27-29
6. Гончар О. Ф., Шевченко Є. А. Перспективи розвитку кролівництва в Україні. Тваринництво України. 2011
7. *Honchar O., Shevchenko E.* Selection-genetic characteristics of rabbits poltavska silver breed by polymorphism of progesterone receptor gene "Ефективне кролівництво і звірівництво" 2020 вип. 6.С. 6 – 13. DOI: <https://doi.org/10.37617/2708-0617.2020.6.6-13>
8. *Кобылянский Е. П.* Когда поставлена цель / Е. П. Кобылянский // Кролиководство и звероводство – 1984. – №1. – С. 6-7
9. *Оксамытний В. Ф.* Опыт выращивания кроликов на м`ясо в Черкасской области / В. Ф. Оксамытний. – Черкасы, 1965. – 14 с.
10. *Harriman M.* House Rabbit Handbook: How to Live with an Urban Rabbit / M. Harriman. – Drollery Press, 2005. – 95 p.
11. *Foster M.* Australian farmed rabbit – prospects for industry development publication / M. Foster. – RIRDC Projecet ABA, 2008. – 40 p.
12. Rabbit farming – planning and development control guidelines. NSW, Agriculture NSW 2800, 1999. – 30 p.
13. *Belanger J. D.* Homesteader's handbook to raising small livestock: Installment II. Raising rabbits / J. D. Belanger // Countryside & Small Stock Journal. – 2009 –5. P. 77-79.
14. *Clutton-Brock J.* A natural history of domesticated animals / J. A. Clutton-Brock J. – Cambridge: Cambridge University Press, 1999. – 363 p.
15. *Rogers P. M.* The rabbit in continental Europe. In: The European rabbit. The history and biology of a succesfull colonizer / P. M. Roger., P. M. Arthur.,R. C. Soriguer. – Oxford: Oxford Univ. Press, 1994. – 150 p.
16. *Богданов Е. А.* Происхождение домашних животных / Е. А. Богданов. – М.: Книгоиздательство МСХИ, 1914. – 400 с.
17. Гончар О., Бойко О., Гавриш О. Аналіз стану галузі кролівництва в Україні «Ефективне кролівництво і звірівництво» 2020 вип. 6. С. 47 - 58
18. Гончар О., Бойко О., Гавриш О., Осокіна Т. Вплив на відтворювальну здатність самців та самок норок біологічно активних добавок "Ефективне кролівництво і звірівництво" 2020 вип. 6 с. 26 – 38
19. *Кладовщиков В. Ф.* Основы анатомии и физиологии кроликов / В. Ф. Кладовщиков // Кролиководство и звероводство - 1969. – № 1 – С. 30-32
20. Бащенко М.І., Лучин І.С., Бойко О.В., Дармограй Л.М., Гончар О.Ф., Гавриш О.М. Проектування інтенсивного виробництва кролятини в

Україні: Монографія Черкаси: Черкаська дослідна станція біоресурсів НААН 2019. 212 с.

21. *Malley B.* Clinical anatomy and physiology of exotic species: structure and function of mammals, birds, reptiles and amphibians / B. Malley – Elsevier – Saunders, 2005. – 355 p.

22. *Popesko P.* A colour atlas of anatomy of small laboratory animals / P. Popesko, V. Rajtova, J. Horak – Elsevier Saunders, 2002. – 190 p.

23. *Tully T.* A technician's guide to exotic animal care: a guide for veterinary technicians / T. Tully, M. Mitchell – AAHA Press, 2001. – 80 p.

24. *Harkness J. E.* The biology and medicine of rabbits and rodents / J. E. Harknes, J.E. Wagner – Williams and Wilkins, 1995. – 315 p.

25. *Padilha M. S.* Microflora and fermentation pattern in exclusively milk-fed young rabbit / M. S. Padilha, D. Licois, T. Gidenne, P. Coudert, B. Carre, F. Lebas // Proceedings of the 6th World Rabbit Congress – 1994 – P. 247-251

26. *Kulwitch R.* The effect of coprophagy in the excretion of b vitamins by the rabbit / R. Kulwitch, L. Struglia, P. Person // Journal of Nutrition. – 1953 – 12 – P. 639-645

27. *Gidenne T.* Microbial activity in the caecum of the rabbit around weaning: impact of a dietary fibre deficiency and of intake level / T. Gidenne, N. Jehl, M. Segura, B. Michalet – Doreau // Anim. Feed Science Technollogy - 2004 – №99 – P. 107-118

28. *Помытко В. Н.* Учебная книга кролиководы / В. Н. Помытко, В. Н. Александров. – М., 1982. – 242 с.

29. *Harcourt-Brown F.* Textbook of rabbit veterinary medicine / F. Harcourt – Brown: Butterworth – Heinemann, UK, 2001. – 192 p.

30. *Flecknell P.* Manual of rabbit medicine and sargerey / P. Flecknell, Gloucester, UK, 2000. – 101 p.

31. *Arrington L. R. K.* Domestic Rabbit Biology and Production. Gainesville / L. R. Arrington, K. C. Kelly – The University Presses of Florida, 1976. – 230 p.

32. *Saunders R.* Rabbit internal medicine / R.. Saunders, R. Davies. – Blackwell Publishing Oxford, 2005 – 219 p.

33. *Townsend G.* Practical rabbit keeping – rabbits for pets and profit, 1998. – 70 p.

34. *Suckow M.* The laboratory rabbit / M. Sucko, - 2000. – 210 p.

35. *Szendr Z.* Trials to produce rabbit young nursed by two does: milk production of does and milk intake of young / Z. Szendr, T. Gyarmati, L. Maertens, I. Radnai, E. Biro - Nemeth, Zs. Matics // World Rabbit Science, 2000 – №8 – P. 453-457

36. *McNitt J. I.* Rabbit production / J. I. McNitt, P. R. Cheeke, N. M. Patton, S. D. Lukefahr – Danville: Interstate Publishers, 1996 – 350 p.

37. *Hammond J.* Reproduction in the rabbit / J. Hammond – Edinburgh, 1983 – 30 p.

38. *Житникова Ю.* Кролики: породы и содержание / Ю. Житникова. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2004. – 256 с.

39. Гончар, О.Ф., Шевченко Є.А. Особливості селекційно-генетичного моніторингу в кролівництві за ДНК-маркерами ЗНП "Ефективне кролівництво і звірівництво" 2019 вип. 5. С. 36 – 51.
40. *Балаш М. Ф.* Индивидуальное кролиководство / М. Ф. Балаш, Л. В. Балаш – Свердловск, 1957. – 76 с.
41. *Минина И. С.* Разведение кроликов / И. С. Минина // Кролиководство и звероводство – 1981. – №1. – С. 34-36
42. *Винничук Д. Т.* Разведение и кормление кроликов в агроэкосистемах / Д. Т. Винничук, Ю. А. Тарарико – Київ, 2009. – 43 с.
43. *Finzi A.* Rabbit production in developing countries: Fifth World Rabbit Congress. – 1992 – P. 86-94
44. *Fernandez-Carmona J.* The mesuare of milk rabbit / J. Fernandez-Carmona, E. Blas, C. Cervera, J. Pascual // In Proc 8th World Rabbit Congress – Mexico, Pueblo, 2004 – P. 824-828
45. Вакуленко І. С. Кролівництво / І. С. Вакуленко – Харків, 2008. – 282 с.
46. *Maertens L.* Rabbit milk: a review of quantity, quality and non dietary atecting factors / L. Maertens, E. Lebas, Z. Szendro // World Rabbit Sci. – 2001. – 14. – P. 205-230
47. *Мирось В. В.* Довідник кролівника і звіророда / В. В. Мирось. – К.: Урожай, 1980. – 243 с.
48. Вакуленко І. С. Кролівництво / І. С. Вакуленко – Харків, 1998. – 179 с.
49. *Kowalska D.* Effect of supplemental dietary fat for rabbits on milk composition and rearing performance of young rabbit / D. Kowalska // In Proc 8th World Rabbit Congress – Mexico, Pueblo, 2004 – P. 1091-1096
50. *McNitt J.* Milk intake and growth rates of sucking rabbits / J. McNitt, G. Moody // J. Appl. Rabbit Res. 1989. – 11 – P. 117-119
51. *Coureaud G.* Immediate postnatal sucking in the rabbit. Its influence on pup survival and growth / G. Coureaud, B. Schaal., P. Coudert, P. Rideaud, L. Fortun – lamothe, R. Hudson // Reprod Dev. – 2000. 40. – P. 19-22
52. *Mermet N.* Odour gutted social young cats: an analytical survey / N. Mermet, G. Coureaud, B. Schaal // Chemoecology., 1995. –17. – P. 187-199
53. *Bautista A.* Thermal benefit of sibling presence in the newborn rabbit / A. Bautista, H. Drummond, M. Martina-Gomez, R. Hudston // Dev. Psychobiol. – 2003. – 43. – P. 208-215
54. *Hoist D.* Social rank, fecundity and lifetime reproductive success in wild European rabbits *Oryctolagus cuniculus* / D. Hoist, H. Hutzelmeyer, P. Kaetzke, M. Khascher, H. Rodel, H. Schrutka // Behav. Ecol. Sociobiol, 2002. – 51. – P. 245-254
55. *Pascual J.* Effect of high fat diets on the performance and food intake of primiparous and multiparous rabbit does / J. Pascual, C. Cervera, E. Blas, J. Fernandez–Carmona // Anim. Sci. – 1998. – 66. – P. 491-499
56. *Maertes L.* Nutritive value of raw materials of rabbits / L. Maertes, J. Peres, L. Villamide et al // World rabbit sciense – 2004. – V. 10. – P. 157-166

57. *Selzer D.* Frequency and time of nursing in wild and domestic rabbits housed outdoors in free range / D. Selzer // *World Rabbit Science*. – 2002. –10. – P. 77-84
58. *Mykytowycz R.* Territorial marking by rabbits / R. Mykytowycz // *Sci. Anim. Res.* – 1978. – 218. – P. 116-126
59. *Stodart E.* A comparison of behaviour, reproduction and mortality of wild and domestic rabbits in confined populations / E. Stodart, K. Myers // *Wild. Res.* – 1995. – 9. – P. 144-159
60. *Lehmann M.* Social behaviour in young domestic rabbits under semi – natural conditions / M. Lehmann // *Appl. Anim. Behav. Sci.* – 2001. – 32. – P. 269-292 p.
61. *Сисоев В. С.* Приусадебное кролиководство / В. С. Сисоев – М. Росагропроиздат, 1990. – 189 с.
62. *Коляди М. И.* Гигиена кормления и поения кроликов / М. И. Коляди // «Кролиководство и звероводство». – 1981 – №2. – с. 35-36
63. *Тинаева Е.* Особенности пушных зверей и их кормления / Е. Тинаева, К. Харламов, Н. Куликов, В. Куликов // *Комбикорма*. – 2008. – №1. – с. 91-92
64. *Cheeke P. R.* Rabbit Feeding and Nutrition, Academic press / P. R. Cheeke – Orlando, 1987. – 280 p.
65. *Петренко В. Д.* Кролі в присадибному господарстві / В. Д. Петренко, Г. Г. Васютинський – К.: Урожай, 1985. – 93 с.
66. *Фірсова Н. М.* Кролі і нутрії в присадибному господарстві / Н. М. Фірсова – К.: Урожай, 1993. – 160 с.
67. *Александрова В. С.* Ферментный препарат «Целлобактерин-Т» в гранулированных комбикормах для молодняка кроликов / В. С. Александрова, К. В. Харламов, В. Н. Александров, Т. Л. Чичкова, Ю. Ф. Костромичев // *Кролиководство и звероводство*. – 2009 – №2. – С. 6
68. *Ерин А. Т.* Приусадебное кролиководство и нутриеводство / А. Т. Ерин – Минск: Ураджай, 1994. – 384 с.
69. *Бражников Е. Н.* Мешанки для кроликов / Е. Н. Бражников // *Кролиководство и звероводство*. – 1981 – №6. – С. 33-34
70. Богдан Юрій Анатолійович. Перетравність корму, обмін речовин та продуктивні якості молодняку кролів за різних рівнів протеїну та метіоніну у комбікормах: автореф. Дис. на здобуття наук. ступеня канд. сільгосп. наук: спец. 06.02.02 „Годівля тварин і технологія кормів”/ Ю. А. Богдан. - К. : НУБПУ, 2010. – 18 с.
71. *Gu Z. L.* Effect of protein level on lactating permance, daily gain and fur density in rex rabbit / Z. L. Gu // *In Proc 8th World Rabbit Congress* – 2004 – Mexico, Pueblo – P. 1289-1294
72. *Tracher E.* The dietary fat level in the nutrition of the rabbit / E. Tracher // *Journal of nutrition*. – 1985. – 24 – P. 242-244
73. *Carabano R.* The digestive system of the rabbit. The nutrition of the rabbit / R. Carabano. – CABI publishing,, London, 2005. – 325p.

74. Череменина Н. А. Некоторые показатели состояния организма кроликов при использовании Сел.–Плекс в рационе / Н. А. Череменина, К. А. Сидорова // Вестник Тюменской государственной сельскохозяйственной академии. – №3. –2009. – С. 92-93
75. Cheeke P. R. Applied Animal Nutrition. Feeds and feeding. / P. R. Cheeke. – Academic press – Orlando, 2005. – 335 p.
76. Gidenne T. Effects of the suckled litter size on intake behaviour performance and health status of young and reproducing rabbits / T. Gidenne // Ann. Zootech. – 2002. – 49. – P. 517-529
77. Pascual J. Effect of diets with different digestible energy content on the performance of rabbit does / J. Pascual, C. Tolosa, C. Cervera, E. Blas, J. Fernandez – Carnona // Anim. Feed Sci. Technol. – 2001. – 81. – P. 105-117
78. Marso I. New strategies in rabbit feed: Additives and alternatives to antibiotic use. 26th Symp. ASESCU: Aveiro (Portugal) – 2001. – P. 51 – 77.
79. Evans E. Effects of age upon nutrient digestibility by fryer rabbits / E. Evans, V. Jebelian // Journal of Applied rabbit Research. – 2002. – 5 – P. 8-9.
80. Гончар О. Ф. Підвищення продуктивних якостей кролів шляхом застосування пробіотичного препарату *Bacillus subtilis* / О. Ф. Гончар, Є. А. Шевченко // Вісник АПВ НААНУ. – 2010. №10. – С. 24-29
81. Maertens L., Villamide J. Sucking: A time – constant in the nursing behaviour of the rabbit / L. Maertens, J. Villamide // Physiol. Behav. – 1998. – 13. – P.711-714
82. Moncomble A. Contribution to the study of olfactory mechanisms which initiate the lacteal and post lacteal ingestion in rabbit pups: Ethological, histological and chemical analyses / A. Moncomble // PhD thesis University of Burgundy, Dijon, 2006. – 25 p.
83. Coureaud G., Langlois D., Perrier G., Schaal B. Newborn rabbit attraction toward maternal faecal pellets / G. Coureaud, D. Langlois, G. Perrier, B. Schaal // Dev. Psychobiol. 2000. –45. – P. 277-279
84. Harris D.J. Advantages of narrow, open sided rabbit buildings / Harris D. J., Patton N. M., Cheeke P. R. // J. Applied Rabbit Res. – 1983 – №6 – p. 101-102.
85. McNitt J. I. Rabbit information available from small farm family resource development center / J. I. McNitt – Baton Rouge, 2004 – 9 p.
86. Калугин Ю. А. Кормление кроликов / Ю. А. Калугин – М.: Агропромиздат, 1985. – 112 с.
86. Rabbit on-line database <http://carrotcafe.com>
88. Brooks D. Rabbit Handbook / D. Brooks – University of CA Cooperative Extension, 1989 – 90 p.
89. Ouhayoun J. Influence of the diet on rabbit meat quality. The nutrition of the rabbit / J. Ouhayoun – UK: CABI Publishing, 1998 – 105 p.
90. Konecka A. Effect of cholesterol – enriched diet on liver and heart enzymes in male rabbits / A. Konecka, T. Jasiersky // Elsevier Sci. Ins. – 1997 – 35. – P. 505-508
91. Сотніченко Ю., Бащенко М., Бойко О., Гончар О., Гавриш О. Особливості формування м'ясної продуктивності кролів м'ясо-шкуркового

напрямку продуктивності «Ефективне кролівництво і звірівництво» 2020
вип. 6 С. 117 - 124

92. *Вагин Б. И.* Технологическое оборудование звероводческих и кролиководческих ферм / Б. И. Вагин, И. П. Барсов – М.: Россельхозизд, 1984. – 191 с.
93. *Тинаев Н. И.* Шедовая система содержания кроликов / Н. И. Тинаев // Кролиководство и звероводство. – 2006 – №4. – С. 19-22
94. *Хабибулов М. А.* Гигиена в промышленном кролиководстве / М. А. Хабибулов – М.: Росагропромиздат, 1989. – 174 с.
95. *Кузнецов А. В.* Системы содержания кроликов / А. В. Кузнецов // Кролиководство и звероводство – 1999 – №3 – С. 28-30
96. *Макарова Г. А.* Оборудование и инвентарь на кролиководческой ферме / Г. А. Макарова // Кролиководство и звероводство – 1991 – №3 – С. 30-31
97. *Bennet B.* Raising Rabbits the Modern Way / B. Bennet – Pawnai, Vermont, USA, 1988. – 105 p.
98. *Fullerton G.* A to Z of Australian Commercial Rabbit farming / G. Fullerton – Thumper Marketing, 2000. – 25 p.
99. *Ruis M.* Group housing of breeding does / M. Ruis // Recent advances in rabbit science - 2006 – 21. – P. 99-105
100. *Szendro Z.* Group and single housing of breeding does / Z. Szendro // Recent advances in rabbit science - 2007 – 21. – P. 107-111
101. *McNitt J.* Practical Rabbit Housing / J. McNitt – Southern University and A&M College Baton Rouge – 1998 – P. 1-23.
102. *McNitt J. I.* Rabbit information available from small farm family resource development center / J. I. McNitt – Baton Rouge, 2004 – 9 p.
103. *Boiko O.V., Honchar O.F., Lesyk Y.V., Kovalchuk I.I., Gutyj B.V.* Influence of zinc nanoaquacitrate on the immuno-physiological reactivity and productivity of the organism of rabbits Regulatory Mechanisms in Biosystems 2020/3/12. Том 11. Вип 1. С. 133–138.
104. *Шматов В. П.* Благоустройство приусадебных участков / В. П. Шматов – М.: Россельхозиздат, 1985. – 105 с.
105. *Bellhorn R. W.* Lighting in the animal environment / R. W. Bellhorn // Laboratory Animal Science – 1980. – №30 – P. 440-450
106. *Коцюбенко Г.* Перспектива створення високопродуктивних кролеферм / Г. Коцюбенко, Т. Карелина // Тваринництво України – 2004. – №4. – С. 5-6
107. *Princz Z.* Application of gnawing sticks in rabbit housing / Z. Princz // World Rabbit Science, 2005 – №14 – P. 275-278
108. <http://valagro.ru/krolikovodstvo/152-prkrolik.html>
109. Анмакс <http://anmaks.ua>
110. *Михайлов И. М.* Имеющий уши – да здравствует! / И. М. Михайлов Гидрометеиздат, 2003. – 270 с.

111. Михайлов И. М. Кролик-акселерат / И. М. Михайлов, Сыктывкар Эксперим. центр по науке, технике и развитию культуры в Коми ССР "Иркаб", 1991. – 79 с.

112. Piles M. The effect of selection for growth rate on carcass composition and meat characteristics of rabbits / M. Piles, A. Blasco, M. Pla // Meat Science – 54. – P. 347-355

113. Leoni L. et al Trasporto e Qualita della Carne. Rivisra di coniglicoltura // L. Leoni // World Rabbit Science, 2004 – №3 – P. 40-47

114. Liste M. The effect of transport time, season and position on the truck on stress response in rabbits / M. Liste, G. Chacon, P. Garrola // World rabbit science, 2008 – №16 – P. 130-134

115. Мельник Ю. Ф. Інструкція з бонітування кролів; Інструкція з ведення племінного обліку в звірівництві та кролівництві. / Ю. Ф. Мельник, Д. М. Микитюк, А. М. Литовченко, В. П. Буркат, О. В. Білоус, Н. В. Кудрявська, О. О. Чорна, І. С. Вакуленко, В. І. Міхно – К.: П. П. „Бланк – Сервіс” 2003 – 87 с.

116. Йогансон И. Генетика и разведение домашних животных / И. Йогансон, Я. Рендель, О. Граверт – Москва: Колос, 1970. – 345 с.

117. Khalil M. H. Methods criteria, techeniques, and genetic responsees for rabbit selection: review / M. H. khalil, A. M. Al - Saef // In Proc 9th World Rabbit Congress – Italy, Verona – 2008 – P. 1-22

118. Gomez E. A., Rafel O., Ramon J., Baselga M. Genetic study of a line selected on litter size at weening. In Proc 6th World Rabbit Congress, Toulouse, France – 1996 –P. 289-292

119. Garcia M. Estimation of genetic response to selection in litter size of rabbits using a cryopreserved control population / M. Garcia, M. Baselga // Livest Prod. Siense. – 2006 – 74 – P. 45-53

120. Ibanez N. Selection for ovulation rate in rabbits / N. Ibanez, M. Santacreu, M. Martinez, M. Climent, A. Blasco // Livest Prod. Scienseю – 2006. – 101 – P. 126-133

121. Blasco A. Divergent selection od uterine capacity. Genetic response and parameters to selection / A. Blasco, J. Ortego, A. Climent, M. Santacreu // J. Anim. Science. – 2005 – 83 – P. 2297-2302

122. Moce M. L. Divergent selection for uterine capacity in rabbits. Responses in uterine capacity and its components estimated with a cryopreserved control population / M. Moce, M. Santacreu, A. Climent, A. Blasco // J. Anim. Science. – 2006 – 85 – P. 2308-2312

123. Santacreu M. Divergent selection for uterine capacity in rabbits. Correlated response on litter size and its components estimated with a cryopreserved control population / Santacreu M. A., Mose M. L., Climent A., Blasco A. // J. Anim. Scienceю – 2007. – 83 – P. 2303-2307

124. Крамін А. А. Ефективність от компьютеризации зоотехнического и племенного учета на кроликофермах / А. А. Крамин // Кролиководство и звероводство - 2007. - № 5. - С. 18-19

125. Племінна робота. Довідник // За ред. М. В. Зубця, М. З. Басовського, – К.; ВНА „Україна”, 1995. – 440 с.

126. *Morrel R.* Artificial insemination of rabbits / R. Morrel // *British Vet. J.* – 2002. – 151. – P. 477-488
127. *Chesne P.* Cloned rabbits produced by nuclear transfer from adult somatic cells / P. Chesne, P. Adenot, C. Viglietta, M. Baratte, L. Houlanger, J. Renard // *Nat. Biotechnology.* – 2002. – 20. – P. 366-369
128. *Pinkert C. A.* Transgenic animal technology / C. A. Pinkert. – Elsevier Science, 2002 – 601 p.
129. *Zhao S.* General topic: applications of transgenic rabbits in biomedical research based on literature search / S. Zhao, K. Wei, Q. Y. Yu, Li, F. Cheng, Y. Wang, P. Yang, J. Fan, E. Liu // *World rabbit science*, 2010 – №18 – P. 118-125
130. *Chang M. C.* Fertilization of rabbit ova in vitro / M. C. Chang // *Nature.* – 1959. – 184. – P. 466-467
131. *Hammer R. E. et al.* Cold Spring Harbor Symp. Quant. Biol, 1987 – 59. – P. 379-387
132. *Houdebine L. M.* Rabbit biotechnology: rabbit genomics, transgenesis, cloning and models / L. M. Houdebine, J. Fan. – Springer Science, London – New York, 2009 – 105 p.
133. *Lavara R.* Effect of synthetic prostaglandin F_{2α} analogue (cloprostenol) on litter size and weight in a rabbit line selected by growth rate / R. Lavara // *World rabbit science*, 2002 – №10 – P. 1-5
134. *Liste M.* The effect of transport time, season and position on the truck on stress response in rabbits / M. Liste, G. Maria, G. Chacon, P. Garrola // *World rabbit science*, 2008 – №16 – P. 130-134
135. *Heape W.* Preliminary note on the transplantation and growth of mammalian ova within a uterine foster mother. *Proc. Roy. Soc. (London)* 1890. – 48, 457-458
136. *Taylor J.* Transgenic rabbit models the study of atherosclerosis / J. Taylor, J. Fan // *Frontiers in bioscience.* – 1997. – 2. – P. 298-308
137. *Kittredge C.* A question of chimeras / C. Kittredge // *The Scientist.* – 2001. – 19 – P. 54-55
138. NCBI genbank <http://ncbi.gov.com>
139. *Animal biotechnology. Science – based concern.* Washington, DC: National Academies Press, 2002. – 106 p.
140. *Плотников В. Г.* Разведение, кормление и содержание кроликов / В. Г. Плотников, Н. М. Фирсова – М., 1989. – 250 с.
141. *Sicwaten J. B.* A complete handbook on backyard and commercial rabbit production / J. B. Sicwaten, D. Stah., - Philippines, CARE., - 1982 – 105 p.
142. *Jenkins J. R.* surgical sterilization in small mammals. Spay and castration / J. R. Jenkins // *Veterinary Clin North Am Exot Anim. Pract.* – 2000. – 3 – P. 617-627
143. *Кладовщиков В. Ф.* Стимулировать развитие нутриеводства и кролиководства / В. Ф. Кладовщиков // *Кролиководство и нутриеводство.* – 2002. № 3. – С. 19-20.

144. Гончар О.Ф., Бойко О.В., Гавриш О.В. Сучасні тенденції розвитку кролівництва в Україні Тваринництво сьогодні 2020. Вип. 1. С. 74 – 79
145. Rabbit production. Penn State Correspondence Course Independent learning, P. O. Box 3207, 128 Mitchell Building, University Park, PA 16802, - 2007 – 60 p.
146. *Zi-Lin, G.* Review about rabbit breeding in China / *G. Zi-Lin, L. Su-Fen, C. Bao-Jiang, S. Li-Na, H. Yu-Ting* Proceedings of the 9th World Rabbit Congress – 2008 – Verona, Italy – p 109-113
147. *Hafes E. S.* Reproduction in farm animals / E. S. Hafes – Baltimore, USA, 2000 – 497 p.
148. *Ristic M.* Slaughter value of young rabbits from fattening hybrids and pure breeding animals / M. Ristic, E. Zimmermann // J. Appl Rabbit Res – 2002. – 15 – P. 827-831
149. *Price E. O.* Behavioral developmental in animals undergoing domestication / E. O. Price // Appl Anim. Behav. Sci. – 1999 – 65. – P. 245-271
150. *Szendro Z.* Rabbit production, education and research in Hungary / *Z. Szendro* // Proceedings of the 8th World Rabbit Congress – 2004 – P. 1212-1217
151. *Липницкий С. С.* Справочник по болезням домашних и экзотических животных / С. С Липницкий, В. Ф. Литвинов, В. В. Шимко, А. Гантимуров – Мн.: Ураджай, 1996. – 447 с.
152. *Нестер В. В.* Справочник кролиководы – любителя / В. В. Нестер, Л. Г Уткин. – М.: Колос, 1993. – 224 с.
153. *Петраков К. А.* Практическая ветеринарная хирургия / К. А. Петраков. – Киров: Кировская областная типография, 1995. – 160 с.
154. *Петрухин И. В.* Домашний ветеринар: Как помочь вашим любимцам и кормильцам / И. В. Петрухин. – М.: Воскресенье, 1993. – 240 с.
155. *Стишковська Л.* 1000 советов по уходу и лечению домашних животных / Л. Стишковська. – М.: Аквариум - Принт, 2004 – 243 с.
156. *Шишков В. П.* Ветеринария. Большой энциклопедический словарь / В. П. Шишков. – М.: НИ Большая Российская энциклопедия, 1998. – 640 с.
157. *Lavazza A., Capucci L.* Viral infection of rabbits In Proc 6th World Rabbit Congress, Verona, Italy – 2008 –P. 247-258
158. Animal hospitals http://animalhospitalsusa.com/small_pets/rabbits.html
159. *Manning P. J.* The biology of laboratory rabbit / P. J. Manning, D. H. Ringler, Newcomer C. E., - Academic, San Diego, CA, 1994. – 230 p.
160. *Saunders R.* Rabbit internal medicine / R. Saunders, R. Davies. – Blackwell Publishing Oxford, 2005 – 219 p.
161. *Finzi A.* Rabbit health control by management / A. Finzi, P. Macchioni, P. Negretti // In Proc 6th World Rabbit Congress, Verona, Italy – 2008 –P. 291-296

162. Steven E. Manual of Clinical Procedures in Dogs, Cats, Rabbits, and Rodents / E. Steven, O. Walshaw, E. Boyle – Academic press – Orlando, 2009. – 400 p.

163. Donnelly T. Emerging viral diseases of rabbit and rodents: viral hemorrhagic disease and hantavirus infection / T. Donnelly // Sem reaction. Res Vet Sci. 2000 – P. 255-269

164. World Organization for Animal Health. Handistatus II <http://www.oie.int/hs2/report.asp?lang=en>.

165. U.S. Department of Agriculture, Animal and Plant Health Forrester NL, Boag B, Moss SR, Turner SL, Trout RC, Inspection Service [USDA APHIS], Centers for Epidemiology and Animal Health [CEI]. Rabbit hemorrhagic disease, Indiana, Impact worksheet <http://aphis.usda.gov.htm>

166. Patton N. M. Domestic rabbit diseases and parasites/ N. M. Patton/ A Pacific Extension Northwest Publication Oregon – Idaho – Washington, 2008 – 238 p.

167. Пат. 71714 Україна, МПК А 01 К 67/00. Спосіб визначення племінної цінності кролів різних генотипів із використанням селекційно-генетичного індексу / Бащенко М. І., Гончар О. Ф., Шевченко Є. А.; заявник і патентовласник Черкаська дослідна станція біоресурсів Інституту розведення і генетики НААН України. – № у 2011 15708; заявл. 30.12.2011; опубл. 25.07.2012, Бюл. № 14.

168. Шевченко Є. А. Індексна оцінка племінної цінності кролів (методичні рекомендації) // Є. А. Шевченко, О. Ф. Гончар, О. М. Гавриш // Черкаси: Черкаська дослідна станція біоресурсів Інституту розведення і генетики тварин НААН. – 2012. – 15 с.

169. Шевченко Є. А. Комп'ютеризація селекційно-племінного обліку в кролівництві (методичні рекомендації) // М. І. Бащенко, О. Ф. Гончар, Є. А. Шевченко, О. М. Гавриш // Черкаси: Черкаська дослідна станція біоресурсів НААН. – 2014. – 20 с.

170. Шевченко Є. А. Визначення ДНК-поліморфізму кролів за ISSR-маркерами / Є. А. Шевченко, К. В. Копилов // Біологія тварин. – 2011 – Том 13, № 1-2 – С. 384-391

171. Шевченко Є. А. ДНК-діагностика поліморфізму гену міостатину кролів / Є. А. Шевченко // Науковий вісник „Асканія-Нова”. – 2012. – Вип. 5, Ч.1. – С. 257-261

172. Шевченко Є. А. Визначення генотипу кролів новозеландської білої породи за локусом міостатину/ Є. А. Шевченко, К. В. Копилов // Міжвідомчий тематичний науковий збірник ІРГТ НААН. – 2012. – Вип. 46. – С. 277–279.

173. Гончар О. Ф. Визначення племінної цінності кролів новозеландської білої породи з використанням індексної оцінки / О. Ф. Гончар, Є. А. Шевченко, О. М. Гавриш // Вісник центру наукового забезпечення АПВ Харківської області – 2012 – Вип. 12 – С. 300–306

174. Шевченко Є. А. Підвищення відтворної здатності кролів новозеландської білої породи методом ПЛР-ПДРФ / Є. А. Шевченко, О. В. Березовський, К. В. Копилов // Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин НААН та ДНДКУ ветпрепаратів та кормових добавок. – 2013. – Вип.14, № 1-2. – С. 364-368.
175. Шевченко Є. А. Генетична оцінка кролів новозеландської білої породи за поліморфізмами С34Т гена MSTN та G2464A гена PGR / Є. А. Шевченко, К. В. Копилов, О. М. Федота // Міжвідомчий тематичний науковий збірник ІРГТ НААН. – 2013. – Вип. – С.93-102
176. Геномна та BLUP оцінка кролів новозеландської білої породи різної лінійної приналежності / Є. А. Шевченко, К. В. Копилов // Біологія тварин. – 2014 – Том 16, № 1. – С. 174-182
177. Шевченко Є. А. Перспективи використання ДНК-маркерів у кролівництві / Є. А. Шевченко // Тези доповідей Конференції молодих вчених та аспірантів – Київ, 2011. – С. 10.
178. Shevchenko E. Using DNA markers in selective breeding with different kinds of Ukraine farm animals / E. Shevchenko, O. Berezovsky, K. Korylova, K. Korylov // Животновъдни Науки (Journal of animal science). – 2013 – Т.50, № 4. – Р. 73-79
179. Шевченко Е. А. Молекулярно-генетический мониторинг различных пород кроликов Украины для интенсификации селекционного процесса / Е. А. Шевченко // Тезисы докладов XVIII Международной научно-практической конференции „Повышение интенсивности и конкурентоспособности отраслей в животноводстве” –г. Жодино, Белоруссия, 2013. – С. 187–189.
180. Бойко О.В., Гончар О.Ф., Лучин І.С. Продуктивні ознаки кролів за промислового схрещування порід «полтавське срібло», «радянська шиншила» та «новозеландська біла» Біологія тварин, 2020/1. DOI: 10.15407/animbiol22.01.041. С. 41 – 45
181. Koles K. N- and O-glycans of recombinant human C1 inhibitor expressed in the milk of transgenic rabbits / Kate K., H. Maurice // Glycobiology, 2004 – Vol. 14, №1 – p. 51-64 Стр. 43
182. Zabetian M. The Applications of Transgenic Rabbits in Agriculture and Biomedicine / M. Zabetian, M. Tahmoorespur, Kh. Hosseini // Journal of Animal and Veterinary Advances, 2011 – Vol. 10, № 6, – p. 780-790
183. Шевченко Є.А., Копилов К.В., Гончар О.Ф. Молекулярна діагностика та ідентифікація генотипів кролів методом полімеразно-ланцюгової реакції (Методичні рекомендації) Черкаси: Черкаська дослідна станція біоресурсів НААН, 2014. – 20 с.
184. Шевченко Є.А., Копилов К.В., Гончар О.Ф. ДНК-паспортизація кроликів новозеландської білої породи по гену миостатина Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми клітинного пушного звіроводства і кроліководства Росії» посвященій 80-літтю створення інституту, 14 червня 2012 г. Москва – 2012. С. 205 – 209.

185. Shevchenko E.A. Genotyping of New Zeland White rabbits by PCR-RFLP markers / E.A. Shevchenko, K.V. Kopylov // Agricultural science and practice - 2015 - Vol 2 - P. 21-25

186. Бащенко М.І., Гончар Комп'ютерна програма «Автоматизована система племінного обліку кролів (АСПОК) / М.І. Бащенко, О.Ф. Гончар, Є.А. Шевченко // Аграрна наука виробництву. Науково виробн. бюлетень завершених наукових розробок. 2014, № 2 (68) С. 26.

187. Бащенко М.І., Гончар О.Ф., Шевченко Є. А., Гавриш О.М. Комп'ютеризація селекційно-племінного обліку в кролівництві (Методичні рекомендації) Черкаси: Черкаська дослідна станція біоресурсів НААН, 2014. – 20 с.

188. Гончар О.Ф., Шевченко Є. А., Гавриш О.М. Селекція у кролівництві: все автоматизовано Агробізнес сьогодні. Газета підприємців АПК. Березень 2013. № 5 (252) – 51 с.

189. Гончар О.Ф., Шевченко Є. А., Гавриш О.М. Програмне забезпечення для якісного «хутра» Агробізнес сьогодні. Газета підприємців АПК. лютий 2012. № 3 (226) С. 52 – 53.

190. Гончар О.Ф. Сучасний стан та перспективи розвитку галузі кролівництва в Україні Кролиководство и звероводство. Октябрь. 2014. № 10. С. 4 - 13.

191. Гончар О.Ф., Шевченко Є.А. Сімейні кролеферми в різних країнах світу та Україні Кролиководство и звероводство. Март. 2015. № 3. С. 6 - 15.

192. Бащенко М.І., Гончар О.Ф., Шевченко Є. А. З історії одомашнення кролів Кролиководство и звероводство. Февраль. 2015. № 2. С. 4 - 9.

193. Гончар О.Ф. Стратегія розвитку галузі кролівництва в Україні Сучасна ветеринарна медицина. Науково-практичний журнал для спеціалістів ветеринарної медицини. №1 (49) 2015. С. 50-54.

194. Гончар О.Ф., Шевченко Є. А., Гавриш О.М. Відтворювальна здатність кролематок новозеландської білої породи різних екстер'єрних типів Вісник центру наукового забезпечення АПВ Харківської області. – 2013. – Вип. 14. – С. 185 – 189.

195. Бащенко М.І., Іонов І.А., Гончар О.Ф., Шевченко Є.А. та ін. Довідник хімічного складу і поживності кормів в ґрунтово-кліматичних умовах Черкаської області /Черкаси: Черкаська дослідна станція біоресурсів НААН, 2013. – 260 с.

196. Гончар О.Ф., Шевченко Є. А. Генетична оцінка підвищення м'ясної продуктивності кролів новозеландської білої породи на різних етапах постнатального онтогенезу Вісник Черкаського інституту агропромислового виробництва: Міжвід. Темат. Зб. Наук. Праць, Черкаси, 2011. Вип. 11. – С. 108 – 112.

197. Гончар О.Ф., Шевченко Є. А., Гавриш О.М. Утримання кролів Агробізнес сьогодні. Газета підприємців АПК. Жовтень 2011. № 19 (218) С. 40 – 41.

198. Гончар О.Ф., Шевченко Є. А. Перспективи розвитку кролівництва в Україні. Тваринництво України. – 2011. - №6, С. 2-6.

УДК 636.934.92.082.4.083.084.
ББК 47.1
Б 65

Кролівництво в Україні

Наукове видання

Бащенко Михайло Іванович
Гончар Олексій Федорович
Бойко Олександр Васильович
Шевченко Євгеній Анатолійович

ISBN 978-620-0-61083-6

Автори будуть вдячні за відгуки, які можна надіслати за адресою:
Черкаська дослідна станція біоресурсів НААН,
вул. Пастерівська, 76, м. Черкаси, 18036; e-mail: of.gonchar@gmail.com

Підписано до друку 17.06.2020.
Оригінал-макет виконано в Черкаській дослідній станції біоресурсів НААН
18036 м. Черкаси, вул. Пастерівська, 76